

SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE

Mihalić, Mario

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:041958>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

MARIO MIHALIĆ

**SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S
GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE**

ZAVRŠNI RAD

KARLOVAC, 2022.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

MARIO MIHALIĆ

**SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S
GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Financije i bankarstvo

Mentor: mr. sc. Željko Martišković

Matični broj studenta: 0067230356

KARLOVAC, 2022.

SAŽETAK

Financijske institucije imaju ključnu ulogu u povećanju ekonomske efikasnosti i prevladavanju nedostataka u izravnom financiranju putem financijskih tržišta te se u najširem smislu može reći da su financijske institucije poduzeća čija se imovina u najvećem dijelu nalazi u nematerijalnom obliku tj. u obliku novca, vrijednosnih papira i drugih oblika financijske imovine.

Međunarodne bankarske institucije razvile su se nakon velike svjetske krize 1929. godine pojavom potrebe za uklanjanjem posljedica krize i utjecajem na smanjivanju razlika u razvijenosti pojedinih zemalja koje sudjeluju u međunarodnoj razmjeni.

Republika Hrvatska punopravna je članica nekoliko međunarodnih financijskih institucija s kojima razvija i provodi suradnju. Kao članici međunarodnih financijskih institucija, Republici Hrvatskoj važno je težiti ostvarivanju dodanih vrijednosti i koristi od vlasničkih udjela te analizirati, na kvalitetan način, vrijednost dobivenu za uloženi novac.

Grupacija Svjetske banke je za Republiku Hrvatsku važna međunarodna financijska institucija koja, kontinuirano i svestrano, podupire ekonomsko-socijalni razvitak i daljnji razvoj tržišne ekonomije te je značajan izvor financiranja i katalizator reformskih prilagodbi. Suradnja s Grupacijom Svjetske banke ima veliko, ne samo financijsko, nego i šire značenje za održavanje makroekonomske stabilnosti i postizanje održivog gospodarskog rasta.

Financijska potpora i ukupna uloga Grupacije Svjetske banke prilagođava se potrebama izgradnje infrastrukture, strukturnih prilagodbi i sveukupnog razvitka Republike Hrvatske. Republika Hrvatska koristi značajna financijska sredstva u vidu investicijskih i strukturnih zajmova po najpovoljnijim financijskim uvjetima koje Grupacija Svjetske banke postiže na međunarodnom financijskom tržištu.

Ključne riječi: financijske institucije, međunarodne financijske institucije, Grupacija Svjetske banke, suradnja, financijska sredstva

SUMMARY

Financial institutions have a key role in increasing economic efficiency and overcoming shortcomings in direct financing through financial markets and in the broadest sense it can be said that financial institutions are companies whose assets are mostly in intangible form, i.e. in the form of money, securities and other forms of financial assets.

International banking institutions developed after the great world crisis in 1929, with the emergence of the need to eliminate the consequences of the crisis and to influence the reduction of differences in the development of individual countries that participate in international exchange.

The Republic of Croatia is a full member of several international financial institutions, with which it develops and carries out cooperation. As a member of international financial institutions, it is important for the Republic of Croatia to strive to achieve added value and benefits from ownership shares and to analyze, in a qualitative manner, the value obtained for the invested money.

The World Bank Group is an important international financial institution for the Republic of Croatia, which continuously and comprehensively supports economic and social development and the further development of the market economy and is a significant source of financing and a catalyst for reform adjustments. Cooperation with the World Bank Group has a great, not only financial, but wider meaning for maintaining macroeconomic stability and achieving sustainable economic growth.

The financial support and overall role of the World Bank Group is adjusted to the needs of infrastructure construction, structural adjustments and overall development of the Republic of Croatia. The Republic of Croatia uses significant financial resources in the form of investment and structural loans under the most favorable financial conditions that the World Bank Group achieves on the international financial market.

Keywords: financial institutions, international financial institutions, World Bank Group, cooperation, financial resources

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. FINANCIJSKE INSTITUCIJE	2
2.1. Pojam, uloga i značaj financijskih institucija	2
2.2. Podjela financijskih institucija	2
2.2.1. Središnje monetarno financijske institucije	4
2.2.2. Kreditne (depozitne) financijske institucije.....	6
2.2.3. Ostale financijske (nedepozitne) institucije.....	9
3. MEĐUNARODNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE	13
3.1. Uloga i značaj međunarodnih financijskih institucija	13
3.2. Članstvo Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama	15
4. GRUPACIJA SVJETSKE BANKE.....	23
4.1. Pojam i uloga Grupacije Svjetske banke	23
4.2. Misija i ciljevi.....	26
4.3. Podjela i funkcija Grupacije Svjetske banke.....	28
4.3.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD).....	28
4.3.2. Međunarodno udruženje za razvoj (IDA).....	30
4.3.3. Međunarodna financijska korporacija (IFC)	31
4.3.4. Multilateralna agencija za garantiranje investicija (MIGA).....	32
4.3.5. Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (ICSID)	32
5. SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE.....	34
5.1. Dosadašnja suradnja.....	34
5.2. Okvir za suradnju za fiskalne godine 2019. - 2024.....	37

6. FINANCIJSKA SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE.....	41
6.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD).....	41
6.1.1. Projektni ciklus	41
6.1.2. Financijski instrumenti	44
6.1.3. Zajmovi IBRD-a	45
6.1.4. Darovnice IBRD-a.....	49
6.1.5. Savjetodavne usluge uz naknadu (eng. <i>Reimbursable Advisory Services</i> – RAS)	50
6.2. Međunarodna financijska korporacija (IFC).....	51
7. ZAKLJUČAK.....	53
LITERATURA	55
POPIS SLIKA.....	58
POPIS TABLICA	58
POPIS GRAFIKONA	58

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je prikazati suradnju koju Republika Hrvatska ostvaruje s Grupacijom Svjetske banke koja je jedna od najvažnijih međunarodnih financijskih institucija. Cilj rada je pojasniti na koji način se navedena suradnja realizira, odnosno, prikazati kako Republika Hrvatska sudjeluje u članstvu i radu Grupacije Svjetske banke te način na koji ta suradnja ima financijsko, ali i puno šire značenje.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Prilikom izrade rada prikupljeni su i analizirani sekundarni izvori podataka. U sklopu sekundarnih izvora podataka korištena je i obrađena stručna literatura iz područja međunarodne ekonomije, bankarskog poslovanja i financijskih institucija i tržišta. Osim stručne literature prikupljeni su i analizirani podaci objavljeni na službenim internetskim stranicama vezani uz zakonsku regulativu te međunarodne financijske institucije. Također, korišteni su podaci i informacije prikupljeni iz Ministarstva financija. Korištene metode prilikom prikupljanja podataka u ovom radu obuhvaćaju komparativnu metodu, metodu analize i sinteze te metodu kompilacije.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na sedam poglavlja. U prvom poglavlju pojašnjen je predmet i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka te struktura rada. U drugom poglavlju definirane su financijske institucije te pojašnjena uloga, značaj i podjela istih. U trećem poglavlju navodi se uloga i značaj međunarodnih financijskih institucija i daje pregled članstva Republike Hrvatske u njima. U četvrtom poglavlju govori se o pojmu i ulozi Grupacije Svjetske banke u svijetu, koja je njena misija i ciljevi te način na koji je podijeljena. U petom poglavlju dan je pregled dosadašnje i buduće suradnje Republike Hrvatske i Grupacije Svjetske banke, dok je u šestom poglavlju prikazana navedena suradnja s financijskog aspekta. U sedmom poglavlju nalazi se zaključak završnog rada.

2. FINANCIJSKE INSTITUCIJE

2.1. Pojam, uloga i značaj financijskih institucija

Financijski sustavi kod razvijenih država tržišnog kapitala sastoje se od različitih financijskih institucija, financijskih instrumenata te financijskih tržišta, a isti svojim djelovanjem omogućuju vršenje prijenosa financijskih sredstava, od gospodarskih subjekata kod kojih nastaju ta sredstva, prema gospodarskim subjektima koja trebaju dodatna financijska sredstva za financiranje svojih potreba. Međutim, financijske institucije ne mogu se odijeliti od financijskih tržišta jer su financijske institucije uglavnom te koje tržište stvaraju i koje na istom posluju. U povećanju ekonomske efikasnosti te prevladavanju određenih nedostataka u izravnom financiranju putem financijskih tržišta ključnu ulogu imaju financijske institucije. Najšire gledano, može se reći da su financijske institucije poduzeća čija se imovina, u najvećem dijelu, nalazi u nematerijalnom obliku, tj. u obliku novca, vrijednosnih papira i drugih oblika financijske imovine. One prikupljaju novčana sredstva, odnosno viškove različitih izvora te ih potom plasiraju na financijskom tržištu i obavljaju financijske usluge. Pritom, najvećim dijelom se ponuda viškova novčanih fondova odnosi na sektor stanovništva, dok su najvažniji sektori potražnje, odnosno jedinice koje pozajmljuju sredstva, država i poduzeća.¹

2.2. Podjela financijskih institucija

U svijetu postoji velika raznovrsnost i šarenilo zastupljenih tipova financijskih institucija te naziva pod kojim se pojavljuju pa isto stvara poteškoće kod njihovih razvrstavanja u grupe institucija sličnih zajedničkih osobina. Takvoj raznovrsnosti pridonio je različiti povijesni razvoj i nacionalne posebnosti, razlike u regulaciji, veličini, snazi, organizaciji i strukturi privreda, religijska i ideologijska načela, međutim, jedan od najvažnijih razloga bilo je nastojanje financijskih institucija u prošlosti da specijalizacijom za izabrane poslove, klijente ili dijelove tržišta, suze konkurenciju na grupu istovrsnih institucija. Osnova financijske infrastrukture svake privrede su financijske institucije stoga je poznavanje njihove tipične

¹ Prohaska, Z., Radman Peša, A., Olgić Draženović, B.: Razvoj financijskih tržišta i osnove investicijske analize. Sveučilište u Zadru, Zadar, 2020., str. 9, 11 i 165

strukture od velike važnosti sa znanstvene i praktične strane, posebno zato što zbog snažnih promjena u suvremenim financijama blijede, do sada, jasne izražene razlike među njima.²

U osnovi, financijske institucije mogu se podijeliti u tri osnovne kategorije:³

- 1) središnje monetarno financijske institucije
- 2) kreditne (depozitne) financijske institucije
- 3) ostale financijske (nedepozitne) institucije

Tablica 1.: Grupiranje financijskih institucija

SAD i Velika Britanija	Republika Hrvatska
1. SREDIŠNJA (CENTRALNA) BANKA	1. SREDIŠNJA BANKA - HNB
2. DEPOZITNE INSTITUCIJE	2. KREDITNE INSTITUCIJE
<p style="text-align: center;">Banke</p> <p>Depozitne štedne institucije (štedne banke, štedionice, kreditne ili potrošačke zadruge i sl.)</p>	<p style="text-align: center;">Banke</p> <p>Štedne banke Stambene štedionice Kreditne unije</p>
3. NEDEPOZITNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE	3. OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE
<p>a) <i>Ugovorene štedne institucije</i> (osiguravatelji imovine i života, privatni i državni mirovinski fondovi, institucije zdravstvenog osiguranja)</p> <p>b) <i>Fondovi zajedničkog investiranja – investicijski fondovi</i> (UT, ITC, Uzajamni fondovi, Fondovi za ulaganja u nekretnine, Uzajamni fondovi novčanih tržišta)</p> <p>c) <i>Financijske kompanije (interne banke) i konglomerati</i></p> <p>d) <i>Državne i specijalne financijske institucije</i> (eksportne, poljoprivredne, razvojne, stambene, studentske i sl.)</p> <p>e) <i>Investicijske banke, brokери i dileri</i> <i>Društva za poslovanje vrijednosnicama</i></p> <p>f) <i>Ostale mješovite financijske institucije</i></p>	<p>a) <i>Ugovorene štedne institucije</i> (osiguravajuće institucije, obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi kapitalnog tipa)</p> <p>b) <i>Investicijski fondovi</i> (otvoreni i zatvoreni investicijski fondovi)</p> <p>c) <i>Državne financijske institucije</i> (Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HBOR, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije – HAMAG-BICRO)</p> <p>d) <i>Brokerska društva – društva za poslovanje vrijednosnicama</i></p> <p>e) <i>Ostale financijske institucije</i> (leasing tvrtke, izdavači kreditnih kartica)</p> <p>f) <i>Ostalo</i> (Financijska agencija – FINA, Zagrebačka burza, Kreditne unije, SKDD, REGOS)</p>

Izvor: Prikaz autora prema: Lešić, Z., Gregurek, M.: *Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprešić, Zaprešić, 2014., str. 18*

² Leko, V., Stojanović, A.: *Financijske institucije i tržišta. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2018., str. 34*

³ Lešić, Z., Gregurek, M.: *Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprešić, Zaprešić, 2014., str. 17*

2.2.1. Središnje monetarno financijske institucije

Stožerno mjesto u bankovnom sustavu svake zemlje drži središnja, centralna ili emisijska banka. Dakle, središnje banke čine stup monetarnog i bankovnog sustava, a osnovni razlozi za isto očituju se u sljedećem:⁴

- jedina su ovlaštena banka od države koja emitira novac odnosno novčanice kao službeni novac u državi
- odgovorne su za provođenje monetarne politike i za stabilnost novca (domaće valute)
- predstavljaju oslonac bankovnom sustavu (poslovnim bankama) u smislu kreditnog oslonca, regulatora likvidnosti i kreditne sposobnosti poslovnih banaka (čitavog bankovnog sustava zemlje)

U povijesti, središnje banke osnovane su kao privatne banke te je pojedinim tadašnjim privatnim bankama naknadno dodjeljivano, a svim ostalim drugim bankama postupno uskraćivano pravo na emisiju novčanica i kovanog novca. Takve banke su se od drugih banaka razlikovale jer su imale privilegiju izdavanja novca te od tuda i potječe naziv „emisijske banke“. U Švedskoj je 1656. godine osnovana prva središnja banka pod nazivom „Sverige Riksbank“ kao privatna poslovna banka, a od 1668. godine posluje kao središnja banka. Također, kao privatne banke osnovane su i Banka Francuske (Banque d' France) 1800. godine, Banka Italije (Banca d' Italia) 1893. godine te Banka Engleske (Bank of England) 1694. godine kojoj su izvorni ciljevi bili drugačiji od današnjih pa je nakon preuzimanja zadataka središnje banke nastavila djelovati i kao poslovna banka. S protekom vremena središnje banke osnovane su kao posebne državne tj. javne institucije, „podržavljene“ su ili je, u rijetkim slučajevima kada nije bilo tako, ipak osiguran izravan ili posredan odlučujući utjecaj države. Poslije toga središnje banke postaju vrlo važan organ države koji je odgovoran za provođenje ekonomske politike utjecajem na ponašanje privrednih subjekata, odnosno, od emisijskih banaka postaju središnje banke u današnjem značenju, a potpune funkcije koje su karakteristične za današnje središnje banke preuzimaju postupno u 20. stoljeću naročito nakon velike svjetske krize (1929.-1932.).

Sustav od jedne nacionalne središnje banke prevladava u svijetu, ali i kada je riječ o višečlanom sustavu, a to je posebnost koja se odnosi na savezno uređene države, to je opet jedinstveni novčani sustav i jedna središnja banka pri čemu se određeni poslovi i ovlasti mogu delegirati članicama. Federal Reserve System u Sjedinjenim Američkim Državama (dalje u

⁴ Svilokos, T., Šuman Tolić, M.: Osnove financija. Redak, Split, 2017., str. 183-184

tekstu: SAD) je najpoznatiji takav slučaj u kojem dvanaest područnih „rezervnih banaka“ imaju ograničene ovlasti. Njemačka Bundesbank je organizirana prema istom modelu (ima 9 regionalnih banka) te također i Eurosustav. U ovim slučajevima novčana politika je centralizirana te za ostvarenje ciljeva sustava odgovorna je njegova središnjica.⁵

Funkcije središnje banke kao najviše monetarne vlasti u jednoj zemlji su:⁶

- regulacija optičaja novca kao i emisije kredita glede zahtjeva unutrašnje stabilnosti i likvidnosti u međunarodnim plaćanjima
- briga o likvidnosti kreditnog sustava i u svezi s tim reguliranje i kontrola rada banaka u cilju održavanja monetarne stabilnosti zemlje
- briga za platnu bilancu i u svezi s tim reguliranje deviznog poslovanja s ciljem osiguranja likvidnosti u međunarodnim plaćanjima
- emisija novčanica i kovanog novca
- obavljanje raznovrsnih financijskih transakcija u ime i za račun države
- praćenje i analiza monetarnih kretanja na međunarodnom financijskom tržištu te suradnja s međunarodnim financijskim institucijama i središnjim bankama drugih zemalja
- obavljanje svih specifičnih bankovnih poslova koji joj se zakonom povjere

Središnja banka Republike Hrvatske je Hrvatska narodna banka (HNB) i ona je sastavni dio Europskog sustava središnjih banaka. Osnovana je 1991. godine pod nazivom Narodna banka Hrvatske, a od 1997. nosi sadašnji naziv. Osnovni cilj HNB-a jest održavanje stabilnosti cijena, pri čemu HNB vodi računa i o stabilnosti financijskog sustava u cjelini. Nadalje, HNB vodi monetarnu politiku, upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, izdaje hrvatski novac – kunu, izdaje odobrenja za rad kreditnim institucijama, kreditnim unijama, kreditnim posrednicima za posredovanje u stambenom potrošačkom kreditiranju te institucijama za platni promet i elektronički novac te nadzire njihovo poslovanje. HNB također izdaje odobrenja za rad ovlaštenim mjenjačima.

Hrvatska narodna banka je samostalna i neovisna u ostvarivanju svog cilja i obavljanju svojih zadataka te izvješća o svom djelovanju podnosi Hrvatskom saboru. Upravo je neovisnost središnje banke ključan preduvjet za uspješno i vjerodostojno provođenje monetarne politike, a time i za ostvarivanje osnovnog cilja središnje banke, odnosno, stabilnosti cijena.⁷

⁵ Leko, V., Stojanović, A.: Financijske institucije i tržišta. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2018., str. 45-46

⁶ Nikolić, N., Pečarić, M.: Uvod u financije. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., str. 143-144

⁷ Hrvatska narodna banka. URL: <https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/uloga>, pristupljeno 10.07.2022.

2.2.2. Kreditne (depozitne) financijske institucije

Depozitne financijske institucije najveći dio svojih sredstava prikupljaju primanjem novčanih depozita te tako prikupljene izvore plasiraju dalje u obliku kredita. Svoja novčana sredstva pribavljaju i na duge načine te imaju i nekreditne plasmane, međutim, obveze po primljenim depozitima daleko su im najvažniji izvor sredstava, a u aktivni su to potraživanja po odobrenim kreditima pa se stoga i nazivaju depozitno-kreditne institucije ili depozitno-kreditni kompleks financijskih institucija. One među svojim obvezama imaju i depozite koji su slobodni te raspoloživi na prvi zahtjev vlasnika, odnosno po svojoj prirodi su (depozitni) novac koji uvijek može biti upotrijebljen kao sredstvo plaćanja i prometa. Po tome se razlikuju od ostalih financijskih institucija jer svojom kreditnom aktivnošću sudjeluju u procesu umnožavanja (multiplikacije) novca stvaranjem novih depozita. Među svim financijskim institucijama samo depozitne institucije smiju u pasivi imati obveze koje su dio ukupne količine novca u optjecaju i na osnovu njih kreirati sekundarne depozite. Iz tog razloga su one danas pod monetarnim nadzorom središnje banke koja upravlja ovim procesima i preko njih pokušava postizati monetarne učinke i općegospodarske ciljeve stoga se i depozitne institucije svrstavaju u skupinu novčanih (monetarnih) institucija.⁸

Depozitne financijske institucije čine: 1) banke i 2) raznolika skupina depozitnih štednih institucija.

1) Definicija banaka ima puno, a najčešće su one s pravnog aspekta prema nacionalnom zakonodavstvu. Međutim, banke se mogu, prema funkcionalnosti, definirati vrlo jednostavno kao institucije koje se bave prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstava i pružanjem financijskih usluga. Banka se bavi uzimanjem i prikupljanjem sredstava jer uzima sredstva te, prema tome, ima i određenu obvezu prema onome čija je sredstva uzela. Sredstva koja banka prikuplja mogu biti u obliku depozita, ali i u obliku kredita pa banka koja uzima sredstva uzima ih ne da bi ih držala, već da bi ih dalje plasirala stoga i daje kredite. Depozit i kreditno poslovanje su funkcije koje dijele banke od ostalih financijskih institucija. Depoziti su primljena sredstva kojima banka raspolaže te su depozitne transakcije obveze banke i trebaju biti pod bankovnom kontrolom da bi banke od njih profitirale. Banke također kontroliraju i „imovinu“ kreiranu danim kreditima. Prema tome,

⁸ Leko, V., Stojanović, A.: Financijske institucije i tržišta. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2018., str. 36

glavna aktivnost banke je posredovanje između „depozitara“ i „dužnika“ te upravo ta uloga posrednika nosi rizike koje banka nastoji minimizirati, a imajući pri tome što veću dobit.

U bankarskom sustavu razlikuju se središnje i poslovne ili komercijalne banke. Poslovne banke sudjeluju u kreiranju depozitnog novca, ali slijedeći pravila i ograničenja koja im postavljaju zakonske norme i politika središnje banke. Razlika između aktivnih kamata (koje naplaćuju od zajmotražitelja) i pasivnih kamata (koje plaćaju štedišama) predstavlja dobit poslovnih banaka. Banke su posebno osjetljive na potencijalne gubitke te će stoga banka kreditirati samo one klijente za koje smatra da će moći taj kredit i vratiti pa ako banka kreditira određeno poduzeće to je znak ostalim sudionicima u ekonomiji da banka vjeruje u stabilnost tog poduzeća i njegovu mogućnost povrata kredita.

Jedna od iznimno bitnih načela banke je likvidnost koju nudi klijentima te je za banku problem uskladiti vremensku razliku između onih od kojih je banka primila sredstva i onih kojima je plasirala sredstva. Ovaj se problem naziva neusklađenost ročne strukture, a izravno je povezan s rizikom likvidnosti. Likvidnost banke se očituje u sposobnosti da u svakom trenutku može zadovoljiti svoje potrebe za gotovinom potrebnom za podmirenje svojih dugovanja i obveza, kako prema svojim deponentima (povlačenje uloga), tako i prema svojim komitentima kojima je odobrila kredit, ali ga nije pustila u tečaj. Dakle, likvidnost je bitna uloga koju banka nudi klijentima te se time razlikuje od drugih financijskih institucija koje nude bankarske i nebankarske proizvode.

Bankarski poslovi mogu se podijeliti po bilančno-analitičkom obilježju, a poslovi mogu biti: neutralni, indiferentni ili komisijski bankarski poslovi; aktivni ili kreditni bankarski poslovi; pasivni ili mobilizacijski bankarski poslovi i vlastiti bankarski poslovi. Najbrojniji bankovni poslovi su neutralni poslovi među kojima se ističu poslovi platnog prometa, mjenjački poslovi te različiti komisijski i mandatni poslovi. Aktivni bankovni poslovi obuhvaćaju davanje zajmova, lombardiranje, ulaganje u vrijednosne papire, diskontiranje vrijednosnih papira te ostali poslovi koji imaju utjecaj na aktivu banke sa ciljem ostvarivanja prihoda. Pod pasivne bankarske poslove spadaju depozitni poslovi te svi drugi poslovi koji se odnose na pribavljanje novčanih sredstava i praćenje izvora dotične pasive. Vlastiti poslovi su oni u kojima banka ne posluje s klijentima kao npr.: trgovina na novčanom tržištu i tržištu vrijednosnih papira, vlasnička ulaganja kapitala u druge tvrtke, poslovanje novčanim karticama itd.⁹

⁹ Gregurek, M., Vidaković, N.: Bankarsko poslovanje. Visoko učilište EFFECTUS – visoka škola za financije i pravo, Zagreb, 2015., str. 9-12 i 19

2) Uz banke, depozitne financijske institucije čine i depozitne štedne institucije kao što su štedionice, štedne banke ili kreditne unije.

Štedionica je financijska institucija čija je svrha poticanje i ohrabrivanje malih štediša. Bavi se prikupljanjem sredstava građana u obliku štednih uloga i depozita po tekućim i žiro računima, a prikupljena sredstva koristi prvenstveno za davanje kredita građanima. Prve štedionice organizirane su kao institucije s ciljem poticanja štednje kod osoba s ograničenim sredstvima, plaćanjem dividendi (kamata) na udjele u štednji (depozite). Sam naziv „štedionica“ upotrijebljen je prvi put u Škotskoj 1810. godine, a prva štedionica oformljena je u SAD-u 1816. godine. Danas se štedionice pretvaraju u kapitalne organizacije te se najviše njih bavi kreditiranjem stambene izgradnje svojih članova. U Republici Hrvatskoj postoje samo stambene štedionice, a osnovna svrha stambenih štedionica je organizirano prikupljanje novčanih sredstva (depozita) od domaćih fizičkih i pravnih osoba radi rješavanja stambenih potreba građana odobravanjem kredita za stanogradnju uz financijsku potporu države na području Republike Hrvatske.

Štedna banka, prema Zakonu o kreditnim institucijama (Narodne novine, broj 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20 i 146/20), je kreditna institucija koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad kao štedna banka te koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Ona može pružati bankovne i financijske usluge kao što su: izdavanje garancija ili drugih jamstava; kreditiranje, uključujući odobravanje potrošačkih i hipotekarnih kredita; usluge povezane s poslovima kreditiranja; obavljanje poslova vezanih uz prodaju polica osiguranja; iznajmljivanje sefova itd. Štedna banka ne smije poslovati izvan Republike Hrvatske niti osnivati podružnice i predstavništva izvan Republike Hrvatske. Štedna banka obavlja sve poslove kao i poslovna banka dok se od istih razlikuje samo u cenzusu koji je potreban za osnivanje i deviznog poslovanja koje može obavljati samo u zemlji.

Kreditne unije predstavljaju određenu vrstu „zatvorenih“ financijskih asocijacija jer su organizirane kao kooperative za članove koji imaju zajednički interes, npr. djelatnici nekog poduzeća, sindikata ili crkve. Zamisao o kreditnoj uniji nastala je u Njemačkoj 1848. godine te se proširila na Italiju i ostvarila veliki uspjeh. U Republici Hrvatskoj kreditna unija je financijska institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad. Smije obavljati samo sljedeće poslove: primati novčane depozite članova kreditne unije u domaćoj valuti; odobravati kredite članovima kreditne unije u domaćoj valuti; obavljati mjenjačke poslove za članove kreditne unije; dodjeljivati novčanu pomoć članovima kreditne unije; davati jamstva za obveze članova

kreditne unije u domaćoj valuti. Može biti osnovana na načelu zaposlenja, načelu zanimanja ili na teritorijalnom načelu, odnosno načelu koje će osiguravati ostvarivanje određenog zajedničkog interesa i financijske uzajamnosti članova. Načelo na kojem se osniva kreditna unija mora biti određeno statutom, a temeljni kapital iste je ukupan iznos članskih udjela.¹⁰

2.2.3. Ostale financijske (nedepozitne) institucije

Nedepozitne financijske institucije novčana sredstva pribavljaju od suficitnih jedinica te ih plasiraju deficitnim na razne načine, međutim ne smiju kreirati obveze primanjem depozita jer je to zakonom utvrđena privilegija samo depozitnih institucija. Ove institucije mogu, vezano uz plasman, ulagati u sve oblike imovine kao i banke, što uključuje i odobravanje kredita. Nisu pod izravnim monetarnim nadzorom središnje banke, regulirane su zasebno od depozitnih institucija te njihovo poslovanje obično nadziru i posebne nadzorne inspekcije.

Nedepozitne financijske institucije obuhvaćaju: ugovorene štedne institucije, investicijske fondove, državne financijske institucije itd.

Ugovorene štedne institucije jesu mirovinski fondovi i institucije životnog osiguranja, a priljev sredstava istima osiguran je specifičnim ugovorima o štednji pojedinaca (njihovih članova). Njima je ugovorima osiguran stalni priljev uplata, obično u mjesečnim intervalima, koje mogu bez straha od likvidnosti plasirati dugoročno, uglavnom u obveznice ili dionice, a po tome se i razlikuju od depozitnih štednih institucija. *Mirovinski fondovi* su danas među najvažnijim financijskim posrednicima. Prvi mirovinski fond osnovan je u SAD-u 1875. godine na željeznici te se poslije Drugog svjetskog rata naglo razvijaju u svim zemljama i to brže privatni od državnih. Oni pribavljaju novčana sredstva uplatama, odnosno doprinosima članova za njihova radnog vijeka, obećavajući im redovne mjesečne isplate na taj način ušteđenih sredstava zajedno s prinosima, po njihovom odlasku u mirovinu. Prikupljena sredstva ulažu najviše u dionice, korporacijske i državne obveznice, investicijske fondove, osigurane hipotekarne vrijednosnice, drže depozite kod banaka, ulažu na globalnom tržištu i sl. Uz banke, osiguravatelje i investicijske fondove, ovi fondovi postaju najvažnije financijske institucije po veličini ulaganja. Mirovinski fondovi mogu biti privatni, povezani uz poduzeće zaposlenja ili osobni te državni ili pod pokroviteljstvom države. Također, dijele se na obvezne i dobrovoljne. *Osiguravatelji života i imovine* prikupljaju sredstva dugoročnim ugovorima i

¹⁰ Lešić, Z., Gregurek, M.: Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprešić, Zaprešić, 2014., str. 54-57

plasiraju ih na tržištu kapitala. Osiguravajuće institucije prodajom polica osiguranja i uplatama premija zaštićuju poduzeća i pojedince od ekonomskog gubitka ili vrše nadoknadu štete zbog gubitka imovine, zdravlja ili života. Postoje razne vrste osiguranja, osiguravajućih institucija i planova, međutim svima je, gledajući s financijskog tržišta, zajedničko prikupljanje visokih iznosa premija osiguranja koje potom plasiraju na financijskom tržištu. Policom osiguranja života tvrtka osiguravatelj obećava platiti određenu odštetu korisniku u slučaju smrti osiguranika ili samom osiguraniku iznos osiguranja ako doživi dospijeće police. Najčešći motivi osiguranja su štednja, ulaganja u nekretnine, otplate stambenih kredita, obrazovanje djece i sl. Osiguravatelji imovine najviše ulažu u obveznice države, gradova i lokalnih organa vlasti, u korporacijske obveznice, dionice itd. Zdravstveno osiguranje omogućuje nadoknadu ekonomskog gubitka u slučaju gubitka zdravlja te ga obično tvrtke uplaćuju za svoje zaposlenike, ali mogu ga uplaćivati i pojedinci.¹¹

Državne financijske institucije ili agencije te privatne, ali od države podupirane (sponzorirane) specijalne financijske institucije postoje u svim zemljama, a zadatak im je financirati one namjene u kojim država prepoznaje javni interes. U Republici Hrvatskoj mogu se istaknuti: Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR), Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) i Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO). *HBOR* je razvojna i izvozna banka te izvozno-kreditna agencija Republike Hrvatske s osnovnom zadaćom poticanja razvitka hrvatskog gospodarstva. Poslovima kreditiranja, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem HBOR posreduje između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja, a sve s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Osnovan je u lipnju 1992. godine donošenjem Zakona o Hrvatskoj Banci za obnovu (HKBO) (Narodne novine, broj 33/92), međutim, u prosincu 1995. godine Banka mijenja naziv u sadašnji. U prosincu 2006. godine je donesen novi Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (Narodne novine, broj 138/06). HBOR je državna investicijska i razvojna banka te je u isključivom vlasništvu Republike Hrvatske. Djelatnosti HBOR-a obuhvaćaju: financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva; financiranje infrastrukture; poticanje izvoza; potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva; poticanje zaštite okoliša; osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika. HBOR ne posluje s ciljem ostvarivanja dobiti, već

¹¹ Leko, V., Stojanović, A.: Financijske institucije i tržišta. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2018., str. 36-37, 214-217

dobit raspoređuje u rezerve. HANFA je zadužena za nadzor financijskih tržišta, financijskih usluga te pravnih i fizičkih osoba koje posluju na tim tržištima i obavljaju usluge koje se pružaju na takvim tržištima. HANFA je započela s radom 1. siječnja 2006. godine stupanjem na snagu Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (Narodne novine, broj 140/05, 154/11 i 12/12) te spajanjem Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja, Komisije za vrijednosne papire i Direkcije za nadzor društava za osiguranje. HANFA predstavlja neovisnu pravnu osobu koja nadgleda izdavanje i trgovanje vrijednosnim papirima, a poslovi iste obuhvaćaju i nadzor nad burzama, društvima za poslovanje vrijednosnim papirima, investicijskim fondovima itd.¹² HAMAG-BICRO nastao je 2014. godine spajanjem dviju agencija, Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO). Razlog spajanja bio je strateško kreiranje jedinstvenog sustava koji će poduzetnicima pružiti podršku kroz sve razvojne faze njihovog poslovanja, odnosno, od istraživanja i razvoja ideje pa sve do komercijalizacije i plasmana na tržište. Djelatnost HAMAG-BICRO-a obuhvaća poticanje osnivanja i razvoja subjekata malog gospodarstva, poticanje ulaganja u malo gospodarstvo, financiranje poslovanja i razvoja subjekata malog gospodarstva kreditiranjem i davanjem jamstva subjektima malog gospodarstva za odobrene kredite od strane kreditora, kao i davanjem potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija.¹³

Investicijski fondovi su institucionalni ulagači koji se bave prikupljanjem novčanih sredstava široke javnosti, najčešće pojedinaca i kućanstva, ali i poduzeća i financijskih institucija te u skladu s unaprijed utvrđenim ciljevima plasiraju ih u dugoročne, a rjeđe u kratkoročne financijske instrumente. Za ulagača novčana sredstva koja ulaže predstavljaju njegov idealni udjel (eng. *unit*) u imovini fonda, a udjeli u otvorenim fondovima, za razliku od dionica, daju mu pravo na dobit iz plasmana fonda, međutim ne i pravo upravljanja. Osnivači fonda preuzimaju profesionalno upravljanje nad sredstvima fonda umjesto ulagača, a to predstavlja jednu od najvažnijih značajki fonda. Svakom pojedinačnom ulagaču fondovi daju mogućnost širenja portfelja financijske imovine i izbjegavanje rizika ulaganja, smanjuju troškove transakcijama „na veliko“, osiguravaju odgovorno profesionalno upravljanje, likvidnost ili porezne olakšice. Fondove organiziraju posebne tvrtke za upravljanje fondovima, banke, investicijske kuće te osiguravajuća društva, a upravljač fonda (menadžer, osnivač) organizira,

¹² Lešić, Z., Gregurek, M.: Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprrešić, Zaprrešić, 2014., str. 142-143, 149

¹³ HAMAG-BICRO. URL: <https://hamagbicro.hr/o-nama/osnivanje/>, pristupljeno 14.07.2022.

odnosno kreira fond, vodi oglašavanje, utvrđuje politiku ulaganja, vodi administraciju, prodaje i iskupljuje udjele. Prestanak članstva u otvorenom fondu može se ostvariti reotkupom udjela od strane organizatora fonda (isplatom u novcu), ali član fonda može umjesto novca preuzeti vrijednosnice iz portfelja fonda ili iznos vrijednosti udjela uložiti u drugi fond iz „obitelji“ fondova istog menadžera. Razlikuju se otvoreni fondovi (eng. *open-end*) i zatvoreni fondovi (eng. *closed-end*). Otvoreni fondovi imaju promjenjivi broj udjela te se ulaganjem novca u fond kreiraju novi udjeli i povećava se veličina fonda. Ovakav tip fonda nema ograničenja u broju udjela te je fond u svakom trenutku spreman prodati nove i iskupiti već prodane udjele po tekućoj tržišnoj cijeni te se stoga u njih lako ulazi i izlazi. Najveći broj investicijskih fondova u svijetu su otvorenog tipa. Kod zatvorenih fondova kreira se skup točno određenih vrijednosnica (najviše dionica i obveznica) slijedom čega se izdaju i prodaju udjeli u tom skupu po ponudbenoj cijeni i fond se zatvara. Broj udjela je fiksni i fond ih ne reotkupljuje već njima trguje na burzi, na sekundarnom OTC (eng. *Over the counter*) tržištu ili se prodaju organizatoru fonda. Postoje još i posebne vrste investicijskih fondova kao npr. Hedge fondovi, fondovi privatnog kapitala (eng. *Private equity funds*), fondovi rizičnog kapitala (eng. *Venture capital funds*), indeksni fondovi, fondovi fondova, državni investicijski fondovi.¹⁴

¹⁴ Leko, V., Stojanović, A.: *Financijske institucije i tržišta*. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2018., str. 217-223

3. MEĐUNARODNE FINACIJSKE INSTITUCIJE

3.1. Uloga i značaj međunarodnih financijskih institucija

Velika svjetska ekonomska kriza iz 1929. godine i određene gospodarske politike kojima se ista pokušava prevladati narušile su dotadašnji svjetski gospodarski sustav. To je dovelo do otežane i smanjene međunarodne trgovine, usporenje gospodarskog rasta te je pridonijelo povećanju napetosti i izbijanju sukoba u svijetu. Takvo nezdravo stanje moralo se prevladati i bilo je nužno stvoriti novi gospodarski sustav čija je izgradnja počela još za vrijeme trajanja Drugog svjetskog rata, a djelomično je dovršen početkom pedesetih godina prošloga stoljeća. U tome su predvodile najrazvijenije zemlje, prije svega SAD, te su prema tome upravo one odredile i osnovna pravila svjetskog gospodarskog sustava u kojemu živimo i danas. Sustav je postao poznat pod nazivom Bretton-Woodski sustav, a naziv potječe od malog izletničkog mjesta Bretton Woods iz USD-a u kojem su 1944. godine vođeni pregovori o osnivanju.¹⁵

Na međunarodnoj konferenciji u Bretton Woodsu raspravljalo se o načelima razvoja, poticanju i nadzoru istog. Iako su mišljenja sudionika bila podijeljena, na kraju je prevladalo stajalište Amerikanaca, nadahnuo njihovim pozicijama i interesima. Time je na duže vrijeme postavljen temelj na buduću razvoj svjetskog gospodarstva, a to se posebno odnosi u pogledu monetarnih i financijskih pitanja. Konferencija je završila dogovorom da se osnuju dvije međunarodne financijske institucije:

- 1) Međunarodni monetarni fond – MMF (eng. *International Monetary Fund* – IMF) i
- 2) Međunarodna banka za obnovu i razvoj (eng. *International Bank for Reconstruction and Development* – IBRD), poznatija kao Svjetska banka.

MMF je dobio ulogu da putem intervalutarne suradnje održava stabilnost nacionalnih valuta i otklanja devizna ograničenja, dok je zadaća Svjetske banke usmjeravanje kapitala za brži razvoj privredno zaostalijim zemljama. Prema navedenim dogovorom razrađen je složen mehanizam funkcioniranja tih dviju međunarodnih institucija kao predvodnice provedbe novog svjetskog ekonomskog poretka. Sporazumom u Bretton Woodsu su konkurencija i

¹⁵ Matić, B.: Poslovanje u vanjskoj trgovini. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2016., str. 3

tržišno orijentirana privreda postavljeni kao osnova tog novog poretka te trijumf tržišno-liberalno usmjerene politike, odnosno, politike otvaranja gospodarstva.¹⁶

MMF je statutom definiran kao međunarodna monetarna organizacija za međusobnu suradnju članica sa sljedećim ciljevima:

- obnova i očuvanje stabilnih tečajeva,
- postupno ukidanje ograničenja na tekuće transakcije, obnovu i razvoj multilateralnih plaćanja i postizanja konvertibilnosti valuta članica u tekućim transakcijama
- davanje zajmova članicama u privremenim teškoćama u bilancama plaćanja radi sprečavanja devalvacije ili ograničenja u plaćanjima i trgovini
- definiranje pravila za znatnije promjene tečajeva valuta onih zemalja koje su u trajnijim neravnotežama

MMF je snažno utjecao na stvaranje potrebnog reda u međunarodnim plaćanjima uopće te se danas od MMF-a očekuje da postane svjetska monetarna vlast, odnosno, da regulira svjetsku monetarnu politiku. MMF danas i dalje prati i kontrolira sve ključne pokazatelje ekonomskog stanja svojih članica, donosi ocjene i preporuke o tome kakve mjere ekonomske politike trebaju poduzimati te, u skladu s tim, odobrava im različite vrste zajmova. Visina tih zajmova članicama obično nije velika, međutim cijeni se njegov autoritet, stručnost i preporuke po kojima se ravnaju i ostali bitni faktori svjetskih financija i svjetskog kapitala. Zbog toga je vrlo važna svaka ocjena MMF-a o stanju i perspektivama gospodarstva u pojedinim zemljama.¹⁷

Za svoj izvorni cilj IBRD je imao pružanje pomoći članicama pri obnovi i prestrukturiranju na mirnodopsku proizvodnju i pomoć u dugoročnim razvojnim projektima. Završetkom obnove, početkom pedesetih godina prošlog stoljeća, u središte njezinog djelovanja dolazi financiranje razvitka slabije razvijenih članica i zbog toga je ubrzo i uzela ime Svjetska banka. Danas djeluje kao zajmodavac, jamac i organizator velikih razvojnih projekata te posluje po komercijalnim načelima.¹⁸

¹⁶ Franičević-Grubić, D. et al.: Hrvatska i međunarodne financijske institucije, svjetska pravila usmjeravanja razvoja. Institut za međunarodne odnose-IMO, Zagreb, 1996., str. 7

¹⁷ Lešić, Z., Gregurek, M.: Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprrešić, Zaprrešić, 2014., str. 158-161

¹⁸ Matić, B.: Poslovanje u vanjskoj trgovini. Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2016., str. 6

Tablica 2.: Glavne razlike između MMF-a i Svjetske banke

	Međunarodni monetarni fond	Svjetska banka
Karakter	Monetarna institucija	Razvojna institucija
Orijentacija	Stanje potražnje u ekonomiji	Stanje ponude u ekonomiji
Cilj	Monetarna stabilnost, financiranje kratkoročnog deficita bilance plaćanja	Promocija i financiranje ekonomskog razvoja
Kreditiranje	Stavljanje na raspolaganje programa kreditiranja svim članovima industrijskih zemalja i zemalja u razvoju	Kreditiranje projekata zemalja u razvoju
Kreditni uvjeti	Kratkoročni/srednjoročni krediti	Dugoročni krediti

Izvor: Lešić, Z., Gregurek, M.: *Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprešić, Zaprešić, 2014., str. 175*

Razdoblje nakon Drugog svjetskog rata specifično je po osnivanju velikog broja međunarodnih financijskih institucija. Pored MMF-a i IBRD-a osnovanih 1945. godine, pedesetih godina prošlog stoljeća, kao i kasnije, osnovane su: Inter-američka razvojna banke, Europska investicijska banka, Afrička razvojna banka i brojne druge financijske institucije s ciljevima unaprijeđena razvitka i ekonomske suradnje među zemljama.¹⁹

3.2. Članstvo Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama

Na temelju potpisanih i objavljenih različitih međunarodnih ugovora i zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u određenim međunarodnim financijskim institucijama, Ministarstvo financija je nadležno tijelo za odnose s međunarodnim financijskim institucijama. Ministarstvo financija, u okviru svog djelokruga, razvija i provodi suradnju s međunarodnim financijskim institucijama (kojih je Republika Hrvatska članica), organizacijama i njihovim upravnim i stručnim tijelima. Navedena suradnja ima dvostruku ulogu; s jedne strane rezultat je potrebe financiranja, primarno, javnih projekata i programa u Republici Hrvatskoj, a s druge strane predstavlja okvir doprinosa Republike Hrvatske

¹⁹ Nikolić, N., Pečarić, M.: Uvod u financije. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., str. 140

globalnim ciljevima održivog razvoja. Prvi je segment u kojem Republika Hrvatska prima sredstva međunarodnih razvojnih institucija za ispunjenje vlastitih razvojnih ciljeva, dok drugim segmentom Republika Hrvatska vjerodostojno doprinosi ispunjenju zajedničkih razvojnih globalnih i održivih ciljeva.

Kao članica međunarodnih financijskih institucija, Republika Hrvatska sudjeluje u kapitalu tih institucija, izvršava uplate u njihove rezerve te doprinosi fondovima. Financijske obveze koje proizlaze iz članstva Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama izvršava Ministarstvo financija. Članskim kapitalom u međunarodnim financijskim institucijama i sudjelovanjem u njihovom radu, Republika Hrvatska aktivno sudjeluje u razvojnoj pomoći slabije razvijenim regijama i zemljama.

Republika Hrvatska punopravna je članica sljedećih međunarodnih financijskih institucija:

1) Grupacije Svjetske banke (eng. *World Bank Group*); unutar Grupacije, Republika Hrvatska sudjeluje u kapitalu sljedećih institucija:

➤ Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD)

- prema financijskom izvješću IBRD-a za fiskalnu godinu 2021.²⁰ (fiskalna godina 2021. pokriva razdoblje od 1. srpnja 2020. do 30. lipnja 2021.), ukupni/upisani kapital IBRD-a iznosi 297,9 milijardi USD, od čega uplaćeni kapital iznosi 19,3 milijardi USD, a kapital na poziv²¹ 278,6 milijardi USD. Udjelom u upisanom kapitalu ostvaruje se i glasačka snaga. Najveći udio u ukupnom/upisanom kapitalu ima SAD s 16,7% čime ostvaruje 15,77% glasačke snage, a zatim slijede Japan s udjelom u kapitalu od 7,82% i glasačkom snagom od 7,41%, Kina s udjelom u kapitalu od 5,29% i glasačkom snagom od 5,03%, Njemačka s udjelom u kapitalu od 4,45% i glasačkom snagom od 4,23%, Ujedinjeno Kraljevstvo s udjelom u kapitalu od 4,10% i glasačkom snagom od 3,91% itd.
- prema navedenom izvješću Republika Hrvatska u IBRD-u ima upisani kapital u iznosu od 373,1 milijuna USD (od čega je uplaćeni kapital 25 milijuna USD, a kapital na poziv 348,2 milijuna USD). Udio RH u upisanom kapitalu IBRD-a iznosi 0,13%, čime se ostvaruje 0,15% glasačke snage.

²⁰ Svjetska banka. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9e6e5c7c885899cba176dd6e1409cbeb-0040012021/original/IBRD-Financial-Statements-June-2021.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.

²¹ Predstavlja potencijalnu obvezu zemalja članica odnosno svojevrsno osiguranje međunarodne financijske institucija da bi mogle podmiriti svoje obveze u slučaju kriza koje bi mogle utjecati na opstojnost same institucije.

- Međunarodnog udruženja za razvoj (eng. *International Development Association*, dalje u tekstu „IDA“)
 - prema financijskom izvješću IDA-e za fiskalnu godinu 2021.²², najveću glasačku snagu u IDA-i ima SAD s 9,96%, a slijede Japan s 8,36%, Ujedinjeno Kraljevstvo s 6,76%, Njemačka s 5,35%, Francuska s 3,81% itd. Ukupni uplaćeni doprinosi Republike Hrvatske u sredstvima IDA-e iznose 5,9 milijuna USD čime ostvaruje 0,31% ukupne glasačke snage zemalja članica IDA-e.
- Međunarodne financijske korporacije (eng. *International Finance Corporation*, dalje u tekstu „IFC“)
 - prema financijskom izvješću IFC-a za fiskalnu godinu 2021.²³, ukupni uplaćeni doprinosi Republike Hrvatske u sredstvima IFC-a iznose 23,4 milijuna USD što čini 0,11% udjela u kapitalu i čime ostvaruje 0,14% ukupne glasačke snage zemalja članica IFC-a.
- Multilateralne agencije za garantiranje investicija (eng. *Multilateral Investment Guarantee Agency*, dalje u tekstu „MIGA“)
 - prema financijskom izvješću MIGA-e za fiskalnu godinu 2021.²⁴, ukupni uplaćeni doprinosi Republike Hrvatske u sredstvima MIGA-e iznose 3,6 milijuna USD čime ostvaruje 0,25% ukupne glasačke snage zemalja članica MIGA-e.

2) Europske banke za obnovu i razvoj (eng. *European Bank for Reconstruction and Development*; dalje u tekstu „EBRD“)

- EBRD je, 1990. godine, osnovalo 40 država i 2 institucije (Europska unija i Europska investicijska banka), s mandatom da pomogne proces tranzicije država Istočne i Srednje Europe u slobodna, demokratska i tržišna društva. EBRD pruža usluge financiranja projekata i programa javnog i privatnog sektora.²⁵
- Republika Hrvatske je, temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u EBRD-u (Narodne novine, broj 25/93), postala punopravnom članicom EBRD-a 15. travnja 1993. godine.

²² IDA. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/55ac1406fd9fe61a56e6e5d097ef8251-0040012021/original/IDA-Financial-Statements-June-2021.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.

²³ IFC. URL: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/cda2a571-f4cc-4b83-a236-728fcd72e7c0/IFC-AR21-Vol-2-Financials.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nQbuyG5>, pristupljeno 20.07.2022.

²⁴ MIGA. URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/2021-08/MIGA%20Management%20Discussion%20and%20Analysis%20and%20Financial%20Statements%20%28June%2030%202021%29.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.

²⁵ EBRD. URL: <https://www.ebrd.com/who-we-are/history-of-the-ebrd.html> (pristupljeno 22.07.2022.)

- EBRD je do kraja 2021. godine u Republiku Hrvatsku investirao oko 4,1 milijardu EUR za financiranje 232 projekta. Struktura financiranja po sektorima je sljedeća: infrastruktura 55%, industrija, poduzetništvo i agrobiznis 22%, financijske institucije 24%. EBRD je Republici Hrvatskoj do danas osigurao i preko 27,9 milijuna EUR bespovratne tehničke pomoći za razne projekte. Od 1994. do kraja 2021. godine s EBRD-om su sklopljena 3 javna zajma (sveukupnog iznosa od oko 56,8 milijuna EUR) i 22 zajma uz državno jamstvo (sveukupnog iznosa od oko 940,9 milijuna EUR). Financirana su sljedeća područja: prometna infrastruktura - 18 projekata; energetika - 2 projekta; brodogradnja - 1 projekt; turizam - 1 projekt; lokalna infrastruktura i zaštita okoliša - 1 projekt; mala i srednja poduzeća - 1 projekt; nacionalne veletržnice - 1 projekt.²⁶
- prema financijskom izvješću za 2021. godinu,²⁷ Republika Hrvatska u EBRD-u ima upisani kapital u iznosu od 109,4 milijuna EUR (od čega je uplaćeni kapital 22,8 milijuna EUR, a kapital na poziv 86,6 milijuna EUR).

3) Europske investicijske banke (eng. *European Investment Bank*; dalje u tekstu „EIB“)

- EIB je osnovan 1958. godine Rimskim ugovorom u isto vrijeme kada su osnovane i ostale institucije poznate pod zajedničkim nazivom - Europska ekonomska zajednica (kasnije preimenovana u Europsku uniju) te ju čine sve zemlje članice Europske unije. Glavna je uloga EIB-a osiguranje sredstava za kapitalne investicije vezane za razvoj i integraciju Europske Unije. EIB je financijska institucija Europske Unije sa sjedištem u Luksemburgu te je pravno i financijski neovisna institucija. Suradnja Republike Hrvatske i EIB-a u pogledu financiranja novih projekata, obnovljena je nakon što je Vijeće ministara EU 2000. godine odobrilo mandat EIB-u da financijski podupre infrastrukturne projekte i projekte razvoja privatnog sektora u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska i EIB su 13. prosinca 2000. godine sklopili Okvirni sporazum (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/01) koji uređuje aktivnosti EIB-a u Republici Hrvatskoj i temeljem kojeg je Odbor guvernera EIB-a 6. veljače 2001. godine odobrio davanje zajmova za investicijske projekte u Republici Hrvatskoj, čime je omogućeno i sklapanje prvih ugovora o zajmovima. Pristupanjem EU, 1. srpnja 2013. godine, Republika Hrvatska je postala punopravna članica EIB-a. Odnosi Republike

²⁶ Ministarstvo financija: Godišnje izvješće za 2021. godinu o stanju javnih projekata financiranih zajmovima i darovnicama IBRD-a, EIB-a, EBRD-a te CEB-a.

²⁷ EBRD. URL: <https://www.ebrd.com/news/publications/financial-report/financial-report-2021.html>, pristupljeno 22.07.2022.

Hrvatske i EIB-a uređeni su Statutom EIB-a i prethodno spomenutim Okvirnim sporazumom.²⁸

- u razdoblju od 2001. do kraja 2021. godine s EIB-om je ugovoren 91 zajam ukupne vrijednosti oko 6,7 milijardi EUR, od kojih je 8 javnih zajmova u vrijednosti oko 1,1 milijardi EUR, 38 zajmova uz državno jamstvo u vrijednosti oko 4,3 milijardi EUR, 6 zajmova u javnom sektoru bez državnog jamstva u vrijednosti oko 158 milijuna EUR te 39 zajma privatnom sektoru u vrijednosti oko 1,2 milijardi EUR koji su dani, u većini slučajeva, bankama za financiranje malih i srednjih poduzeća.²⁹
- prema financijskom izvješću za 2021. godinu,³⁰ Republika Hrvatska u EIB-u ima upisani kapital u iznosu od 1,1 milijardi EUR (od čega je uplaćeni kapital 94,8 milijuna EUR, a kapital na poziv 967,6 milijuna EUR).

4) Razvojne banke Vijeća Europe (engl. *Council of Europe Development Bank*; dalje u tekstu „CEB“)

- CEB je najstarija međunarodna financijska institucija u Europi, osnovana 1956. godine na inicijativu Vijeća Europe (eng. Council of Europe). Ciljevi osnivanja ove institucije bili su rješavanje socijalnih problema izbjeglica, raseljenih osoba i migranata u europskim državama nakon Drugog svjetskog rata te jačanje socijalne kohezije. Danas CEB posluje kao multilateralna razvojna banka pod kontrolom 42 zemlje članice (koje su ujedno i članice Vijeća Europe) te ima samostalni pravni status i financijsku autonomiju. Financiranje CEB-ovih aktivnosti ostvaruje se najvećim dijelom putem sredstava posuđenih na međunarodnim tržištima kapitala (pod vrlo povoljnim uvjetima) temeljem vlastitih sredstava i rezervi. Primitkom u punopravno članstvo Vijeća Europe, 6.11.1996. godine, RH je stekla pravo da postane članica CEB-a, a isto je ostvarila 24. lipnja 1997. godine (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 8/97). Izravni odnosi RH s ovom institucijom uspostavljeni su početkom 1992. godine, prije učlanjenja RH u Vijeće Europe.³¹
- za sufinanciranje javnih projekata u Republici Hrvatskoj s CEB-om su od 1998. do kraja 2021. godine ugovorena 23 zajma u ukupnom iznosu oko 1,2 milijardi EUR, od kojih je

²⁸ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/eib/417>, pristupljeno, 22.07.2022.

²⁹ Ministarstvo financija: Godišnje izvješće za 2021. godinu o stanju javnih projekata financiranih zajmovima i darovnicama IBRD-a, EIB-a, EBRD-a te CEB-a.

³⁰ EIB. URL: https://www.eib.org/attachments/publications/eib_financial_report_2021_en.pdf, pristupljeno 23.07.2022.

³¹ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/ceb/411>, pristupljeno 23.07.2022.

15 javnih zajmova u vrijednosti oko 603,4 milijuna EUR i 8 zajmova uz državno jamstvo u vrijednosti oko 598 milijuna EUR. Također, s CEB-om je 2013. godine ugovoren i Okvirni sporazum u vezi s Regionalnim programom stambenog zbrinjavanja (RHP), temeljem kojeg se s 15,6 milijuna EUR bespovratnih (donatorskih) sredstava u Republici Hrvatskoj financira 9 potprojekata namijenjenih rješavanju situacije dugotrajne raseljenosti najugroženijih izbjeglica i raseljenih osoba nakon sukoba od 1991. do 1995. godine na državnom području bivše SFRJ.³²

- prema financijskom izvješću za 2021. godinu,³³ Republika Hrvatska u CEB-u ima upisani kapital u iznosu od 21,4 milijuna EUR (od čega je uplaćeni kapital 2,4 milijuna EUR, a kapital na poziv 19 milijuna EUR) što čini 0,39% udjela u kapitalu.

5) Inter-američke razvojne banke (eng. *Inter-American Development Bank*; dalje u tekstu „IDB“)

- IDB je najstarija regionalna razvojna banka u svijetu osnovana 1959. godine sa svrhom doprinosa procesu ekonomskog i socijalnog razvoja u regiji Latinske Amerike i Kariba (LAC). Sjedište IDB-a nalazi se u Washingtonu, Sjedinjene Američke Države. IDB kroz financijsku i tehničku pomoć nastoji pridonijeti socijalnoj jednakosti i smanjenju siromaštva, poboljšati zdravstvo i obrazovanje, te unaprijediti infrastrukturu. Cilj IDB-a je postići razvoj na održivi i klimatski pogodan način. IDB je najveći multilateralni zajmodavac u regiji čiji su instrumenti pomoći zajmovi, darovnice, jamstva te tehnička i stručna pomoć. IDB danas ima 48 država članica od kojih je najmlađa članica, od 12. siječnja 2009. godine, Narodna Republika Kina. Od ukupnog broja zemalja članica, 26 ih se nalazi u regiji Latinske Amerike i Kariba. Međusobnom podjelom ukupno upisanog kapitala bivše SFRJ u IDB-u (prema formuli koju je ustanovio MMF) Republici Hrvatskoj je pripalo 28,49% ukupnog kapitala i time je pokrenut postupak učlanjenja Republike Hrvatske u IDB. Donošenjem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u IDB-u (Narodne novine, broj 94/93) Republika Hrvatska je temeljem sukcesije prihvatila članstvo u IDB-u. Zakonom je Republika Hrvatska prihvatila obveze koje proizlaze iz pravila o članstvu neregionalnih država članica, te načine i uvjete podmirivanja financijskih obveza koje za nju proistječu iz upisa dionica za kapital IDB-a. Odbor izvršnih direktora je 16. prosinca 1993. godine usvojio

³² Ministarstvo financija: Godišnje izvješće za 2021. godinu o stanju javnih projekata financiranih zajmovima i darovnicama IBRD-a, EIB-a, EBRD-a te CEB-a.

³³ CEB. URL: https://coebank.org/media/documents/2021_Financial_report.pdf, pristupljeno 23.07.2022.

rezoluciju o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske pa je time Republika Hrvatska postala punopravni član IDB-a.³⁴

- prema godišnjem izvješću za 2021. godinu,³⁵ Republika Hrvatska posjeduje 6.895 dionica, odnosno ukupno 86,6 milijuna USD u kapitalu IDB-a (6,4 milijuna USD uplaćenog kapitala i 80,2 milijuna USD kapitala na poziv) što čini 0,05% udjela u kapitalu.

6) Međunarodnog monetarnog fonda (MMF)

- Republika Hrvatska je postala članicom MMF-a 14. prosinca 1992. godine. Kvota Republike Hrvatske u MMF-u iznosi 717,4 milijuna SDR-a, što čini 0,15% ukupne kvote MMF-a, te 0,17% glasačke snage.³⁶

7) Inter-američke investicijske korporacije (eng. *Inter-American Investment Corporation*; dalje u tekstu „IIC“)

- Inter-američka investicijska korporacija (eng. *Inter-American Investment Corporation*, IIC, od studenog 2017. godine koristi se novi naziv - IDB Invest, a službeni i dalje ostaje IIC) sa sjedištem u Washingtonu, dio je Grupacije Inter-američke banke za razvoj (IDB), koja pruža podršku za privatni sektor u regionalnim državama članicama Latinske Amerike i Kariba. IIC je osnovan 1986. godine i imao je 21 zemlju članicu, a danas ima 47 zemalja članica. Od ukupnog broja zemalja članica, 26 ih se nalazi u regiji Latinske Amerike i Kariba.³⁷
- Republika Hrvatska je formalno postala članica IDB Invest-a 12. travnja 2019. godine. Prema informacijskom izvješću za 2021. godinu (eng. *Information Statement*),³⁸ Republika Hrvatska u IIC-u posjeduje 10 dionica ukupne vrijednosti 175 tisuća USD što čini 0,01% udjela u kapitalu te 0,01% udjela u glasačkoj snazi.

8) Azijske infrastrukturne investicijske banke (eng. *Asian Infrastructure Investment Bank*; dalje u tekstu „AIIB“)

³⁴ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/idb/408>, pristupljeno 23.07.2022.

³⁵ IDB. URL: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Inter-American-Development-Bank-Annual-Report-2021-Financial-Statements.pdf>, pristupljeno 24.07.2022.

³⁶ MMF. URL: <https://www.imf.org/en/About/executive-board/members-quotas>, pristupljeno 24.07.2022.

³⁷ IDB Invest. URL: <https://idbinvest.org/en/about-us>, pristupljeno 24.07.2022.

³⁸ IDB Invest. URL: <https://www.idbinvest.org/en/investors>, pristupljeno 24.07.2022.

- AIIB, čije je sjedište u Pekingu, međunarodna je razvojna banka osnovana 2015. godine na inicijativu Vlade Narodne Republike Kine. Misija AIIB-a je poboljšanje društvenih i socijalnih prilika u regiji koja je definirana kao geografska regija Azije i Oceanije prema klasifikaciji UN-a, a temeljem Ugovora o osnivanju AIIB-a proširena je i na Rusiju. Banka je operativna od siječnja 2016. godine. Zemlje članice su podijeljene u dvije osnovne skupine: regionalne kojih ima 46 i neregionalne kojih je 45. Također, 14 zemalja su potencijalne članice.³⁹
- Republika Hrvatska postala je punopravna neregionalna članica AIIB-a 17. prosinca 2021. godine. Prema financijskom izvješću za 2021. godinu, Republika Hrvatska u AIIB-u ima upisani kapital u iznosu od 5 milijuna USD (od čega je uplaćeni kapital 1 milijun USD, a kapital na poziv 4 milijuna USD).⁴⁰

Tablica 3.: Članski kapital Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama

Naziv institucije	Ukupni kapital (uplaćeni + na poziv)	Upaćeni kapital (mjenice + gotovina)	Kapital na poziv	Stanje na:
IBRD	373.124.055,00 USD	24.972.651,35 USD	348.151.403,65 USD	30.06.2021.
IDA	5.980.000,00 USD	5.980.000,00 USD	-	30.06.2021.
IFC	23.384.000,00 USD	23.384.000,00 USD	-	30.06.2021.
MIGA	3.570.600,00 USD	677.759,00 USD	2.892.841,00 USD	30.06.2021.
MMF	717.400.000,00 SDR	717.400.000,00 SDR	-	31.12.2021.
EIB	1.062.312.542,00 EUR	94.750.368,00 EUR	967.562.174,00 EUR	31.12.2021.
EBRD	109.420.000,00 EUR	22.820.000,00 EUR	86.600.000,00 EUR	31.12.2021.
CEB	21.375.899,00 EUR	2.372.578,00 EUR	19.003.321,00 EUR	31.12.2021.
IDB	86.679.183,00 USD	6.433.232,00 USD	80.245.951,00 USD	31.12.2021.
IIC	175.171,56 USD	175.171,56 USD	-	31.12.2021.
AIIB	5.000.000,00 USD	1.000.000,00 USD	4.000.000,00 USD	31.12.2021.
UKUPNO USD	510.687.419,71	65.658.887,86	445.003.725,85	-
UKUPNO EUR	1.193.108.441,00	119.942.946,00	1.073.165.495,00	-
UKUPNO SDR	717.400.000,00	717.400.000,00	-	-

Izvor: Ministarstvo financija (prema financijskim izvješćima dostupnim na web stranicama svake od navedenih institucija)

³⁹ AIIB. URL: <https://www.aiib.org/en/index.html>, pristupljeno 24.07.2022.

⁴⁰ AIIB. URL: https://www.aiib.org/en/about-aiib/financial-statements/.content/index/pdf/AIIB_2021-Annual-Financial-Statements_clean-0329.pdf, pristupljeno 24.07.2022.

4. GRUPACIJA SVJETSKE BANKE

4.1. Pojam i uloga Grupacije Svjetske banke

Grupacija Svjetske banke (eng. The World Bank Group; dalje u tekstu „Grupacija“) je, uz MMF, druga institucija koja je nastala kao rezultat brettonwoodske konferencije. Prva od njenih afilijacija bila je Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) koja predstavlja specifičnu multilateralnu financijsku instituciju utemeljenu na konferenciji u Bretton Woodsu 1944. godine, a s ciljem kreditiranja zemalja s niskim dohotkom te u svrhu poticanja njihovog dugoročnog ekonomskog rasta i smanjivanja siromaštva. Tijekom vremena bilo je potrebno prilagoditi se novim uvjetima svjetskog gospodarskog i političkog realiteta te širiti djelovanje, stoga su osnovane nove institucije koje zajedno čine Grupaciju. Danas grupaciju čine pet samostalnih, ali istovremeno i međusobno povezanih institucija:

- Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD),
- Međunarodno udruženje za razvoj (IDA),
- Međunarodna financijska korporacija (IFC),
- Multilateralna agencija za garantiranje investicija (MIGA) i
- Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (eng. International Center for Settlement of Investment Disputes; dalje u tekstu „ICSID“).

Afilijacije su osnovane zbog privlačenja i privatnog kapitala u financiranje razvojnih projekata u nerazvijenim zemljama, promicanja privatnih investicija u slabije razvijene zemlje s ciljem pribavljanja jeftinijih kredita najsiromašnijim zemljama.⁴¹

Grupacija je počela djelovati 1947. godine s početnim ciljem pomoći članicama pri obnovi i prestrukturiranju na mirnodopsku proizvodnju te pomoć u dugoročnim razvojnim projektima, a već početkom pedesetih godina prenosi težište svoga djelovanja s obnove na financiranje razvitka. Članstvo je uvjetovano članstvom u MMF-u, dakle samo članice MMF-a mogu biti i članice Grupacije. Grupacija djeluje kao zajmodavac, jamac i organizator velikih razvojnih projekata po komercijalnim načelima te tako odobrava zajmove iz kapitala prikupljenog od uplata članica, ali i iz zajmova koje ona sama uzima na svjetskim tržištima kapitala. Za sve

⁴¹ Lešić, Z., Gregurek, M.: Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zaprešić, Zaprešić, 2014., str. 165

projekte koji se natječu za njezina sredstva Grupacija kvalificirano i rigorozno kontrolira iste te iako su krediti koje odobrava relativno mali i u pravilo nedostatni za cjelovito financiranje projekata, njezina ocjena je dovoljno jamstvo privatnom kapitalu da se i on usmjeri na pokrivanje nedostatnih sredstava. Zemljama koje imaju poteškoće pruža zajmove po nižim stopama, a zauzvrat traži od njih poduzimanje određenih političkih mjera kao npr. suzbijanje korupcije i promoviranje demokracije. Samo djelovanje Grupacije postalo je i predmetom dugotrajne i oštre kritike raznih nevladinih organizacija i akademika te u nekim slučajevima i internih studija. Kritike se odnose na to da Grupacija predstavlja oruđe SAD-a i drugih zapadnih država koje drugima nameću ekonomske politike u zapadnom interesu te da politika reforme u smjeru slobodnog tržišta, za koju se zalaže, u praksi dosta često dovodi do štetnih posljedica ako se provodi loše, prebrzo, pogrešnim redoslijedom i u slabim nekompetitivnim privredama.⁴²

Najviša tijela koja i upravljaju Grupacijom su:⁴³

1) Odbor guvernera (eng. *Board of Governors*)

- ovo je najviše tijelo s najvećim ovlastima koji donosi smjernice politike i usvaja glavne poslovne odluke, prima nove članice i odlučuje o suspenziji članstva, odlučuje o povećanju kapitala, izboru izvršnih direktora, izmjenama Statuta i dr. Sastoji se od predstavnika zemalja članica (jedan guverner i jedan zamjenik guvernera), a to su redovito ministri financija ili guverneri središnjih banaka. Sastaje se jednom na godinu (dvije uzastopne godine u Washingtonu, a treće u nekoj od zemalja članica) i to na zajedničkoj skupštini s MMF-om.

2) Odbor izvršnih direktora (eng. *Board of Executive Directors*)

- predstavlja izvršno tijelo nadležno za provedbu politike Grupacije i donošenje tekućih poslovnih odluka. Sastoji se od 25 izvršnih direktora od kojih pet imenuju članice s najvećim brojem dionica, dok 20 biraju guverneri ostalih zemalja članica. Odbor zasjeda u Washingtonu i sastaje se najmanje jednom tjednom ili češće ako to poslovi zahtijevaju. Poslovi odbora uključuju odobravanje zajmova, razmatranje i primjenu

⁴² Lešić, Z., Gregurek, M.: Financijske institucije i tržišta. Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“ Zapešić, Zapešić, 2014., str. 165-166

⁴³ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://www.worldbank.org/en/about/leadership>, pristupljeno 25.07.2022.

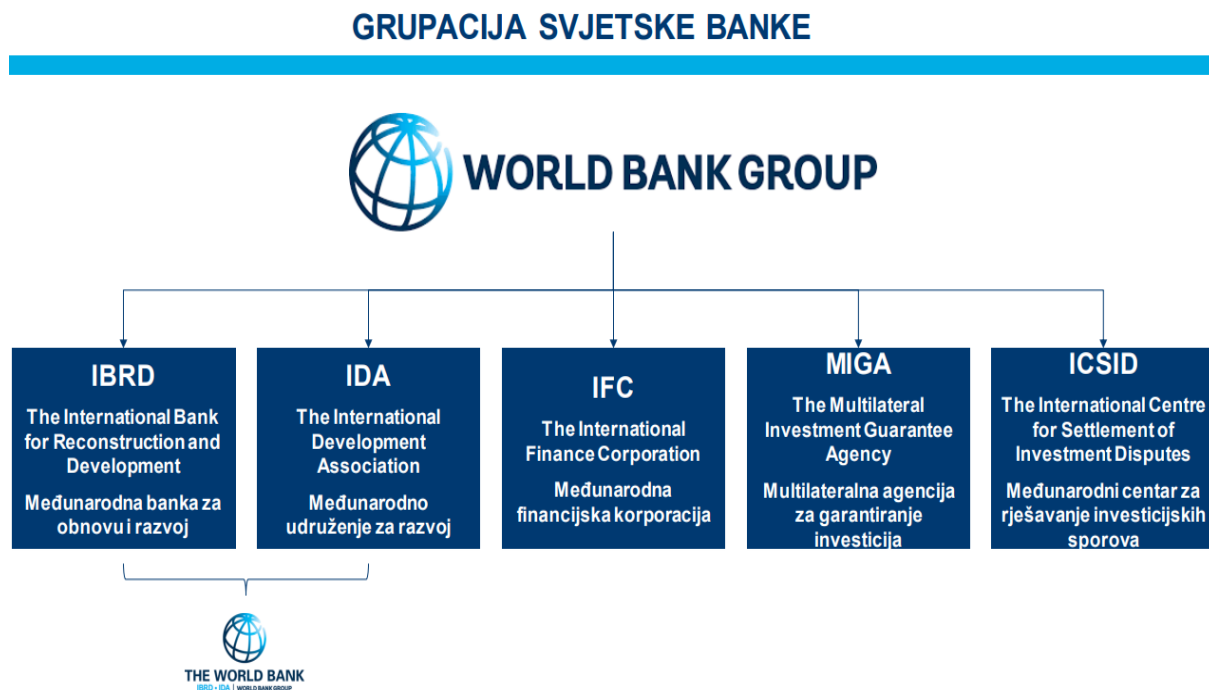
mjera politike Grupacije, odnose s pojedinim zemljama korisnicima zajmova, odobravanje proračuna i sl.

3) Predsjednik

- prema višegodišnjem dogovoru predsjednika imenuje SAD, a izbor vrši Odbor izvršnih direktora na mandat od 5 godina. On predsjedava Odborom izvršnih direktora. Za predsjednika Grupacije je 5. travnja 2019. godine izabran g. David R. Malpass (SAD), na 5-godišnji mandat počevši od 9. travnja 2019. godine te je time postao trinaesti predsjednik Grupacije.

Sjedište Grupacije je Washington te ona danas broji 189 zemalja podijeljenih u 25 konstituciji, odnosno grupacija zemalja, a Republika Hrvatska se nalazi u nizozemskoj konstituciji koja uključuje 13 zemalja (Armenija, BiH, Bugarska, Cipar, Gruzija, Izrael, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Nizozemska, Rumunjska, Ukrajina i Crna Gora).

Slika 1.: Grupacija Svjetske banke

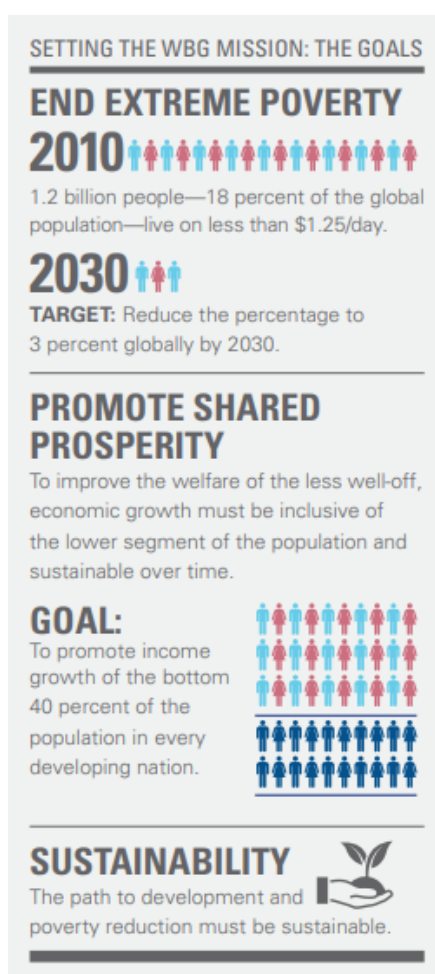
Izvor: URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/2b19c03fed6092ca30a1603421895743-0080012022/original/World-Bank-funding-possibilities-for-Blue-Economy-HR.pdf>, pristupljeno 26.07.2022.

4.2. Misija i ciljevi

Misija Grupacije obuhvaća dvije strategije, odnosno dva cilja (tzv. eng. „*Twin Goals*“), a to je do 2030. godine ostvariti sljedeće:

- iskorijeniti ekstremno siromaštvo (smanjiti postotak ljudi koji žive s manje od 1,25 USD dnevno na 3% ukupne populacije do 2030.) i
- povećati prosperitet putem povećanja dohotka 40% najsiromašnijeg dijela stanovništva u svakoj zemlji

Slika 2.: Misija Grupacije Svjetske banke – ciljevi

Izvor: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16093/32813_ebook.pdf?sequence=5&isAllowed=y, pristupljeno 26.07.2022.

Središnja misija Grupacije uvijek je bila borba protiv siromaštva te ova dva cilja daju konkretnu i mjerljivu dimenziju borbi protiv siromaštva. Također, jednako važno, cilj zajedničkog prosperiteta odražava težnju za brzim, održivim i uključivim rastom životnog standarda. U suradnji sa svojim partnerima, Grupacija će slijediti svoje ciljeve na načine koji

osiguravaju održivu budućnost planeta i njegovih resursa, promiču društvenu uključenost i ograničavaju ekonomska opterećenja koja nasljeđuju buduće generacije. Stoga je potreban dugoročni pristup koji će osigurati trajne rezultate i uspostaviti temelj za dobrobit budućih generacija. Grupacija se obvezala staviti ove ciljeve u središte svoga rada i time, na najveći mogući način, povećati svoj utjecaj na globalni gospodarski razvoj. Grupacija izražava i svoju predanost u mobilizaciji međunarodne zajednice kako bi se postigli zadani ciljevi, a oni se mogu postići samo suradnjom svih međunarodnih partnera, uključujući zemlje, druge institucije, civilno društvo te privatni sektor. Fokusiranje na ciljeve siromaštva i prosperiteta zahtijeva od Grupacije da vrši veću selektivnost u odabiru svojih angažmana, bolju usmjerenost državnih programa te produbljenje angažmana vezanih uz globalna pitanja koja imaju utjecaj u napretku prema ova dva postavljena cilja. Nadalje, naglašavaju i da komplementarne uloge svih pet institucija daju Grupaciji jedinstvenu mogućnost povezivanja globalnih financijskih resursa, znanja i inovativnih rješenja s potrebama zemalja u razvoju. Prema tome, svaka institucija ima različitu, ali podupiruću ulogu u misiji smanjivanja siromaštva u svijetu i poboljšanju životnih standarda.⁴⁴

Ostvarenju postavljenih ciljeva treba pristupiti na održiv način: društveno, ekonomski i ekološki, a ostvarit će se na tri načina:⁴⁵

- 1) promicanjem održivog i uključivog gospodarskog rasta, a osobito pomaganjem zemljama u stvaranju radnih mjesta i poticanju privatnih ulaganja u infrastrukturu
- 2) ulaganjem u ljudski kapital uključujući rano ulaganje u dječji razvoj, jednake mogućnosti u obrazovanju, zdravstvu i osposobljavanju te stjecanje radnih vještina, odnosno sva područja koja mogu učiniti najveću razliku u sposobnosti zemalja za rast i natjecanje tijekom dugoročnog razdoblja
- 3) poticanjem otpornosti na globalne prijetnje i šokove koje bi mogle unazaditi napretke u razvoju, pomažući zemljama u razvijanju otpornije infrastrukture, ulaganju u pripravnost za rizike od katastrofa, pripremanju i odgovoru na pandemije te načinu na koji će se nositi s prisilnom migracijom.

⁴⁴ Grupacija Svjetske banke. URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16093/32813_ebook.pdf?sequence=5&isAllowed=y, pristupljeno 25.07.2022.

⁴⁵ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/491561500316509118-0270022017/original/FINALweb2030AgendaUpdate20170713.pdf>, pristupljeno 25.07.2022.

4.3. Podjela i funkcija Grupacije Svjetske banke

Osnovna funkcija i zadaci Grupacije očituju se u sljedećem:⁴⁶

- pomaganje obnove i razvoja proizvodnje te gospodarstva nedovoljno razvijenim zemljama članica na način da olakšava investiranje kapitala,
- poticanje privatnih investicija putem garancija ili učešća u zajmovima vlastitim ili posuđenim sredstvima,
- pomaganje razvijanja međunarodne trgovine i održavanja ravnoteže u bilancama plaćanja poticanjem međunarodnih investicija s ciljem razvoja gospodarstva zemalja članica te na taj način pridonoseći rastu produktivnosti, životnog standarda i poboljšanju uvjeta rada

Grupacija je jedan je od najvećih svjetskih izvora financiranja i znanja za zemlje u razvoju. Grupacija se sastoji od pet prethodno spomenutih institucija koje dijele obvezu i predanost ciljevima smanjenja siromaštva, povećanju zajedničkog prosperiteta i promicanju održivog razvoja. Njihove komplementarne uloge daju Grupaciji jedinstvenu sposobnost povezivanja globalnih financijskih resursa, znanja i inovativnih rješenja s potrebama zemalja u razvoju.

4.3.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)

Kada su postavljena načela svjetskog gospodarskog razvoja 1944. godine u Bretton Woodsu u SAD-u, Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) je dobila istaknuto mjesto. IBRD je formalno osnovan 27. prosinca 1945. godine slijedom međunarodne ratifikacije sporazuma iz Bretton Woodsa, a djelovanje je počeo 25. lipnja 1946. godine. Kao razlog utemeljenja IBRD-a bila je činjenica da su zemlje poslije Drugog svjetskog rata oskudijevale u financijskim sredstvima, a ista su im trebala za poslijeratnu obnovu i razvoj. Međutim, zemlje nisu bile dovoljno kreditno sposobne da svoje potrebe podmiruju zaduživanjem na međunarodnom komercijalnom tržištu. IBRD je osnovan kao jedinstvena multilateralna institucija s osnovnim kapitalom koji je u vlasništvu zemalja članica. IBRD je danas najveća razvojna banka na svijetu sa 189 zemalja članica. Kapital IBRD-a je podijeljen na udjele zemalja članica prema njihovoj ekonomskoj snazi, a isti je ujedno i zalog Banci da može pozajmljivanjem na svjetskim tržištima doći do sredstava za odobravanje zajmova po znatno povoljnijim uvjetima

⁴⁶ Srb, V., Matic, B.: Bankarstvo. Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2002., str. 196-197

nego to pružaju komercijalne banke. IBRD još od 1959. godine ima najviši kreditni rejting (AAA) i njene vrijednosnice su vrlo atraktivne posebno za velike institucionalne investitore. Takva IBRD-ova uloga proizlazi iz njenog posebnog međunarodnog položaja i zadaće potpore u svijetu, posebnog mjesta i politike na tržištu i visoko stručno-tehničke podloge. Osnovni i komplementarni „proizvodi“ IBRD-a su zajmovi i jamstva koji se koriste zasebno ili zajedno. Prvi zajmovi IBRD-a pomogli su financiranju obnove ratom razrušenog gospodarstva Zapadne Europe te je tako prvi zajam odobren Francuskoj, 09. svibnja 1947. godine, u iznosu od 250 milijuna USD za poratnu obnovu. IBRD odobrava zajmove i daje jamstva za financiranje infrastrukture (škola, izgradnja cesta, sustava navodnjavanja, električnih centrala itd.) i projekte u industriji, a koji uključuju i izobrazbu stručnjaka. Također, daje potporu poljoprivredi, osigurava proizvodnju hrane za djecu te potiče zapošljavanje žena. Određeni zajmovi IBRD-a su namijenjeni i promjeni strukture gospodarstva s ciljem da zemlje koje uzimaju takve zajmove postanu stabilnije, učinkovitije i tržišno orijentirane. IBRD pruža i tehničku pomoć i stručne savjete, pomaže vladama da javni sektor i neko ostale specifične sektore svojih privreda osposobe da budu učinkovitiji i usmjereniji ka ostvarenju ciljeva nacionalnog razvitka.⁴⁷

IBRD se fokusira na zemlje srednjeg dohotka i kreditno sposobne zemlje te promovira održiv i izjednačujući rast koji bi omogućio stvaranje poslova, smanjenje siromaštva i rješavanje regionalnih i globalnih pitanja. Također, IBRD uvodi i brojne promjene na financijskom tržištu. Isto uključuje prvu zamjenu valuta na međunarodnim tržištima 1981. godine uvođenje prve globalne obveznice 1989. godine te konačno i prvo potpuno integrirano elektroničko tržište obveznicama pokrenuto 2000. godine. Funkcije IBRD-a su:⁴⁸

- podupiranje potreba dugoročnog društvenog i socijalnog razvoja koje privatni kreditori ne financiraju
- očuvanje financijske snage zemlje primatelja, pružajući potporu za vrijeme kriza koje najviše pogađaju siromašne zemlje
- korištenje financiranja u svrhu promoviranja ključnih institucionalnih reformi
- stvaranje povoljne investicijske klime kako bi se olakšalo pribavljanje kapitala
- pružanje financijske potpore u područjima bitnim za dobrobit siromašnih ljudi svih zemalja

⁴⁷ Franičević-Grubić, D. et al.: Hrvatska i međunarodne financijske institucije, svjetska pravila usmjeravanja razvoja. Institut za međunarodne odnose-IMO, Zagreb, 1996., str. 82-83

⁴⁸ Grgić, M., Bilas, V.: Međunarodna ekonomija. Lares plus d.o.o., Zagreb, 2008., str. 640

4.3.2. Međunarodno udruženje za razvoj (IDA)

Međunarodno udruženje za razvoj (IDA) institucija je u Grupaciji Svjetske banke osnovana 1960. godine s ciljem smanjivanja siromaštva financiranjem programa koji podupiru ekonomski i socijalni razvitak, smanjenje nejednakosti te poboljšanje uvjeta života u najsiromašnijim zemljama svijeta. Honduras je bila prva zemlja koja je dobila zajam IDA-e u iznosu od 9 milijuna USD za razvoj i održavanje autocesta. IDA nadopunjuje IBRD s istom funkcijom samo usmjerenom prema drugim zemljama. Trenutno IDA ima 174 zemlje članice, te predstavlja jedan od najvećih izvora financiranja za 74 najsiromašnije zemlje svijeta, od kojih su 39 iz Afrike. Da bi neka zemlja bila prihvatljiva za dobivanje IDA-inog beskamatnog kredita ili kredita sa vrlo niskom kamatom (s rokom otplate od 30 do 40 godina) uvjet je da bruto-nacionalni dohodak po stanovniku te zemlje ne prelazi 1.255 USD za fiskalnu godinu 2023. (od 01. srpnja 2022. do 30. lipnja 2023.). Financijska sredstva IDA-e čine u najvećoj mjeri doprinosi zemalja članica, a dodatni financijski izvori uključuju transfere IBRD-ove neto dobiti, darovnice Međunarodne financijske korporacije (IFC) i sredstva po osnovi otplate ranijih odobrenih IDA-inih kredita. Svake tri godine vrši se nadopuna sredstava IDA-e, čime se održava financijska stabilnost IDA-e, te omogućava kontinuirana pomoć u razvoju najsiromašnijih zemalja svijeta. Postupak nadopune obično se sastoji od četiri formalna sastanka koji se održavaju tijekom jedne godine. Na sastancima zemlje članice, predstavnici vlada donatora i zemlje zajmoprincipi, dogovaraju političke i financijske okvire i usklađuju ih sa potrebama zemalja primateljica.⁴⁹

Na temelju Sporazuma o Međunarodnom udruženju za razvoj (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj 5/93) zemlje članice IDA-e bile su podijeljene u dvije skupine zemalja. Prvu skupinu zemalja činile su zemlje donatori (eng. *Contributing Members*), čiji doprinosi čine najznačajniji financijski izvor IDA-e. Drugu skupinu činile su sve ostale zemlje članice (eng. *Subscribing Members*), a čije se uplate po osnovi upisanih sredstava i doprinosa ne bi koristile za odobravanje IDA-inih kredita bez da za to postoji posebno odobrenje zemlje članice.

Nakon provedene izmjene glasačkih prava IDA-e (dovršeno u rujnu 2021. godine) zemlje članice IDA-e podijeljene su na zemlje koje mogu primiti sredstva IDA-e (zemlje primateljice, eng. *lower tier*) i sve druge članice (one koje nisu primateljice sredstava, eng. *upper tier*). Udjeli u glasovima i dalje se evidentiraju po osnovi upisa (eng. *Subscribing*

⁴⁹ IDA. URL: <https://ida.worldbank.org/en/what-is-ida>, pristupljeno 26.07.2022.

Votes) i po osnovi uplata (eng. *Membership Votes*). Nakon deponiranja obvezujućeg dokumenta (eng. *Instrument of Commitment*) povećava se broj glasova temeljem upisa, a nakon uplate sredstava povećava se broj glasova temeljem uplata.

4.3.3. Međunarodna financijska korporacija (IFC)

Međunarodna financijska korporacija (IFC) sa sjedištem u Washingtonu osnovana je 1956. godine sa svrhom ostvarivanja održivog razvoja u zemljama u razvoju. IFC pruža podršku za investicije u privatni sektor zemalja u razvoju, a osnovne djelatnosti IFC-a su financiranje projekata u privatnom sektoru, pružanje pomoći privatnim tvrtkama pri nalaženju financijskih sredstava na međunarodnim tržištima kapitala te davanje savjeta i tehničke pomoći tvrtkama i vladama. IFC ima 186 zemalja članica koje zajedno donose politike i odobravaju investicijske projekte. IFC pomaže poduzećima i financijskim institucijama na tržištima u razvoju u stvaranju poslova, poslovnih olakšica, poboljšanju vještina upravljanja, brizi za okoliš pridonoseći tako lokalnim zajednicama. Cilj je poboljšanje življenja, osobito za one koji najviše trebaju koristi od rasta. IFC, kao najveća globalna razvojna institucija usmjerena na privatni sektor u zemljama u razvoju, konstantno radi na poboljšanju života ulažući u tvrtke, mobilizirajući nove investitore i razmjenjujući stručna znanja. Financijski „proizvodi“ IFC-a pomažu tvrtkama u upravljanju rizikom i širenju pristupa stranim i domaćim tržištima kapitala, a njihovim savjetima pomažu u „otključavanju“ ulaganja u privatni sektor, što je ključno za širenje poslovanja, otvaranje radnih mjesta i rast gospodarstva.⁵⁰

IFC je najveći pojedinačni izvor izravnog financiranja projekata u privatnom sektoru zemalja u razvoju i kao takav izravno daje zajmove privatnim tvrtkama, ulaže u izabrane produktivne i profitabilne projekte i ne zahtjeva jamstva od vlade zemlje članice. Izravno ulaže kapital u gospodarstva zemalja u razvoju, mobilizira na pribavljanje dodatnih sredstava te potiče i financiranje drugih investitora s međunarodnog tržišta kapitala. Također, osim uloženog kapitala zemalja članica, IFC osigurava svoj kapital na međunarodnim tržištima kapitala putem obveznica koje uživaju najviši rejting (AAA). IFC financira osnivanje novih tvrtki i

⁵⁰ IFC. URL:

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new, pristupljeno 26.07.2022.

proširenje ili modernizaciju već postojećih u raznim sektorima, kao npr. poljoprivrede, industrije, energetike, rudarstva i dr.⁵¹

4.3.4. Multilateralna agencija za garantiranje investicija (MIGA)

Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA) dio je Grupacije Svjetske banke, međutim, pravno i finansijski je neovisna od Grupacije te ima vlastiti osnivački statut, kapital, upravu i osoblje. Osnovana je 1988. godine sa 22 zemlje članice, a trenutno broji 182 zemlje članice te je otvorena svim zemljama članicama Grupacije. Misija MIGA-e je promicati izravna strana ulaganja u zemlje u razvoju pružanjem jamstava investitorima i kreditorima. MIGA potiče prekogranične investicije pružajući jamstava od određenih nekomercijalnih odnosno političkih rizika, dajući pokrića za rizike koji uključuju:

- nekonvertibilnost i ograničavanje transfera – štiti investitore od gubitaka nastalih zbog nemogućnosti zamjene zarada od ulaganja u lokalnoj valuti u stranu valutu radi transfera izvan zemlje domaćina
- izvlaštenje – štiti strane investitore od radnji domaćih vlasti koje mogu suziti ili poništiti vlasništvo i preuzeti kontrolu nad njim ili pravima osiguranog ulaganja
- rat, terorizam i građanske nemire – štiti od gubitaka tijekom vojne intervencije ili građanskih nemira, a koji oštećuju ili uništavaju realnu imovinu poduzeća ili djeluju na njegovo poslovanje
- raskid ili kršenje ugovora – štiti od gubitaka nastalih slijedom investitorove nemogućnosti ostvarenja svojih prava ili zaštite interesa prema zemlji domaćinu, koja je otkazala ili raskinula investicijski ugovor
- neispunjavanje dospjelih finansijskih obveza od strane države, lokalnih jedinica kao i poduzeća u državnom vlasništvu, a po osnovi preuzetih neuvjetovanih finansijskih obveza ili danih jamstava

Pojedini projekt može biti osiguran od strane MIGA-e u iznosu do 220 milijuna USD, pokrićem i do 90% glavnice i kamata na rok od 15 ili čak 20 godina.⁵²

4.3.5. Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (ICSID)

ICSID je autonomna međunarodna institucija osnovana Konvencijom o rješavanju investicijskih problema među zemljama (eng. *Convention on the Settlement of Investment*

⁵¹ Franičević-Grubić, D. et al.: Hrvatska i međunarodne finansijske institucije, svjetska pravila usmjeravanja razvoja. Institut za međunarodne odnose-IMO, Zagreb, 1996., str. 124-125

⁵² MIGA. URL: <https://www.miga.org/about-us>, pristupljeno 26.07.2022.

Disputes between States and Nationals of Other States, dalje u tekstu „Konvencija ICSID“) te joj je osnovna namjera osiguranje pomirbe i arbitraže u međunarodnim investicijskim sporovima. Konvencija ICSID-a je multilateralni sporazum oformljen od strane izvršnih direktora IBRD-a te je potpisana 1965. godine i stupila je na snagu u listopadu 1966. godine. ICSID je formiran Konvencijom kao nepristrani međunarodni forum s ciljem savjetovanja o mogućim načinima rješavanja pravnih sporova, putem pomirbe ili arbitraže. ICSID proces osmišljen je tako da uzme u obzir posebne značajke međunarodnih investicijskih sporova i uključenih strana, održavajući pažljivu ravnotežu između interesa ulagača i država domaćina.⁵³

⁵³ ICSID. URL: <https://icsid.worldbank.org/About/ICSID>, pristupljeno 27.07.2022.

5. SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE

5.1. Dosadašnja suradnja

Republika Hrvatska postala je punopravna članica Grupacije Svjetske banke 25. veljače 1993. godine. Zakonom o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u MMF-u i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (Narodne novine, broj 89/92), Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao nadležno tijelo za suradnju s Grupacijom te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Statutu Banke. Banka u Zagrebu ima Ured za Hrvatsku: voditelj Ureda je g. Jehan Arulpragasam (od 1. srpnja 2021.), a preuzeo je funkciju nakon gđe. Elisabeth Capannelli (od 3. srpnja 2017. do 30. lipnja 2021.).

Učlanjenjem u Grupaciju (i MMF) Republika Hrvatska je otvorila put za uspostavljanje svoje samostalne kreditno-financijske pozicije u međunarodnim financijskim odnosima. Sam položaj aktivnog člana u Grupaciji pruža mogućnost široke suradnje s istom i drugim članicama u realizaciji započetih i iniciranju novih investicijskih projekata i programa strukturnih prilagodbi u Republici Hrvatskoj. Dodatne prednosti članstva predstavljale su mogućnost sudjelovanja i suradnje hrvatskih proizvođača opreme, projektanata, konzultanata i izvođača radova na projektima koje Grupacija financira u drugim zemljama članicama diljem svijeta. Tijekom 1992. i 1993. godine Republiku Hrvatsku posjetile su razne misije Grupacije te su tijekom istih vodili makroekonomski i politički dijalog s Vladom i HNB-om, analizirali opće stanje i identificirali veći broj sektora za moguću suradnju, potencijalnih projekata obnove i programa razvitka. Isprva je Grupacija morala biti suzdržana radi ratnog stanja i teškog stanja u regiji. Međutim, vrlo se brzo počeo formirati veći broj zamisli o mogućim općim i sektorskim zajmovima programskog tipa, raznim područjima tehničke pomoći vezane za definiranje programa i projekata obnove, razvoja i strukturnih prilagođavanja Republike Hrvatske. Postavljen je zajednički cilj da se najprije podrže reforme sustava te zatim što prije krene u strukturne prilagodbe s ciljem očuvanja i razvijanja važnih komparativnih prednosti Republike Hrvatske u otvorenom povezivanju sa svijetom, posebno u sektoru usluga (promet i turizam). Tu je Grupacija trebala imati ulogu katalizatora stabilizacije općih uvjeta i investiranja u obnovu i razvoj infrastrukture kao preduvjeta budućeg razvitka učinkovite strukture privrede, a koja će se temeljiti na privatnom poduzetništvu. Vrlo brzo se utvrdilo da

je uz obnovu i saniranje ratnih oštećenja potrebna i nezaobilazna reorganizacija i sanacija bankarsko-financijskog sektora te javnog sektora u cjelini (javna poduzeća), stvaranje nove strukture potrošnje javnog (socijalnog) sektora, bolja koordinacija razine potrošnje uz općenito smanjenje svih neproduktivnih rashoda. Također, ubrzo je definiran i dogovoren s IBRD-om prvi multisektorski zajam za obnovu u iznosu od 128 milijuna USD. Iako su se završni pregovori s IBRD-om održali u travnju 1993. godine zajam je ugovoren tek u lipnju 1994. godine zbog produžene ratno-političke situacije i nestabilnosti u regiji. Programski dokument naziva „Strategija potpore Hrvatskoj“ (eng. *Croatia - Country Assistance Strategy*) Grupacija je usvojila u travnju 1995. godine, a isti je nastao kao rezultat dvogodišnjeg dijaloga o makroekonomskim i sektorskim pitanjima razvoja Republike Hrvatske. Tu se radilo o sveobuhvatnoj potpori Grupacije razmjerno ambicioznim programom suradnje za uspješnu provedbu programa stabilizacije i strukturnih promjena Republike Hrvatske za idućih 3-5 godina. Također, u svibnju 1999. godine usvojena je druga Strategija potpore Hrvatskoj.⁵⁴

Grupacija, kao i druge međunarodne financijske institucije (npr.: Europska banka za obnovu i razvoj, Razvojna banka Vijeća Europe itd.), izrađuje strateške dokumente kojima na višegodišnje (srednjoročno) razdoblje okvirno definira područja djelovanja, projekte, instrumente i načine aktivnog sudjelovanja u ostvarivanju ciljeva gospodarskog razvoja svojih članica. Strategija suradnje obuhvaća smjernice suradnje dogovorene u suradnji s Vladom Republike Hrvatske za provedbu projekata i aktivnosti temeljem strateških dokumenata. U dosadašnjem 29-godišnjem punopravnom članstvu i suradnji s Grupacijom mogu se istaknuti dvije prijašnje strategije partnerstva:

- Strategija partnerstva Svjetske banke s Republikom Hrvatskom za fiskalne godine 2009. - 2012. (eng. *Country Partnership Strategy - CPS*)⁵⁵
 - Vlada Republike Hrvatske prihvatila je Strategiju Zaključkom na sjednici 31. srpnja 2008. godine, a Izvješće o napretku Strategije partnerstva Svjetske banke s Republikom Hrvatskom je prihvatila Zaključkom na sjednici 14. srpnja 2011. godine.
 - Cilj Strategije partnerstva bio je da svojim kreditiranjem Grupacija pruži Republici Hrvatskoj potporu za što brži i uspješniji završetak procesa pristupanja Europskoj

⁵⁴ Franičević-Grubić, D. et al.: Hrvatska i međunarodne financijske institucije, svjetska pravila usmjeravanja razvoja. Institut za međunarodne odnose-IMO, Zagreb, 1996., str. 121-122

⁵⁵ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/med-fin-institucije/svj-bank/hrva.%20verz.pdf>, pristupljeno 28.07.2022.

uniji, ubrza konvergenciju s razinama dohotka sadašnjih država članica Europske unije na fiskalno, socijalno i ekološki održiv način te osigura kvalitetniji životni standard hrvatskim građanima. Navedeni sveobuhvatni cilj bio je u potpunosti u skladu s prioritetima Vlade Republike Hrvatske iskazanim u različitim programima Vlade Republike Hrvatske.

- Strategijom su bila definirana četiri prioritetna područja suradnje i to:
 - 1) održavanje makroekonomske stabilnosti,
 - 2) jačanje rasta predvođenog privatnim sektorom i ubrzanje konvergencije prema EU,
 - 3) povećanje kvalitete i učinkovitosti socijalnog sustava i
 - 4) unapređenje održivosti dugoročnog razvoja.
- Vlada Republike Hrvatske donijela je Zaključak o produljenju suradnje do 30. lipnja 2013. godine kako bi se podudarala s razdobljem prije pristupanja u EU.

➤ Strategija partnerstva Međunarodne banke za obnovu i razvoj i Međunarodne financijske korporacije i Multilateralne agencije za osiguranje investicija s Republikom Hrvatskom za razdoblje FG14-17 (eng. *International Bank for Reconstruction and Development and International Finance Corporation and Multilateral Investment Guarantee Agency Country Partnership Strategy for the Republic of Croatia for the Period FY14 – FY17*)⁵⁶

- Vlada Republike Hrvatske usvojila je Strategiju partnerstva na sjednici 29. svibnja 2013. godine, nakon čega je 27. lipnja 2013. godine odobrena i od strane Odbora izvršnih direktora Grupacije u Washingtonu.
- Strategija partnerstva bila je usredotočena na pružanje potpore Republici Hrvatskoj za postizanje cilja da se članstvo u Europskoj uniji utemelji na stabilnoj gospodarskoj poziciji.
- Suradnja sa Svjetskom bankom obuhvaćala je fiskalne godine 2014.-2017., a odnosila se na programe i aktivnosti kroz tri odvojena, ali međusobno povezana stupa:
 - 1) prvi stup koji se zasnivao na javnim financijama, a oblikovan je na temelju potrebe da se putem kontinuirane fiskalne konsolidacije stavi naglasak na obnovljiv i održiv rast, zajedno s naglaskom na racionalizaciji rashoda kako bi se osigurala fiskalna održivost u srednjem roku,

⁵⁶ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/svjetska-banka/407>, pristupljeno 28.07.2022.

- 2) drugi stup nastojao je ostvariti poboljšanja na području konkurentnosti, koja je potrebna za poticanje rasta, a pritom je stavljen naglasak na nužne strukturne, institucionalne i administrativne reforme,
- 3) treći stup predstavljao je usredotočenost na povećanje koristi od članstva u Europskoj uniji s ciljem provedbe usklađenih politika, povećanja kapaciteta Republike Hrvatske u povlačenju sredstava iz fondova Europske unije i pružanju pomoći kako bi se ta sredstva učinkovito iskoristila.

5.2. Okvir za suradnju za fiskalne godine 2019. - 2024.

Okvir za suradnju (eng. Country Partnership Framework - CPF) Grupacije Svjetske banke je središnji alat koji usmjerava podršku WBG-a razvojnom programu zemlje članice, utvrđuje ključne ciljeve i razvojne rezultate putem kojih Svjetska banka namjerava podržati zemlju članicu u njezinim naporima da okonča ekstremno siromaštvo i potakne zajednički prosperitet na održiv način. Okvir za suradnju, koji priprema Svjetska banka, polazi od vizije zemlje članice o svojim razvojnim ciljevima, a zatim se u Okviru za suradnju utvrđuju ciljevi i razvojni rezultati za koje Svjetska banka očekuje da će se i ostvariti tijekom razdoblja provedbe. Okvir za suradnju zatim daje i selektivan i fleksibilan program, uzimajući u obzir tekuće i buduće indikativne aktivnosti, koji je prilagođen potrebama zemlje.⁵⁷

Okvir za suradnju je dokument unutar kojega Grupacija utvrđuje višegodišnju financijsku suradnju svakoj pojedinoj zemlji članici, odnosno, zajmoprimcu. Isti definira ciljeve suradnje, financijske instrumente i prioritetna područja ukupne suradnje temeljem dogovora s predstavnicima Vlade pojedine države. Ovaj dokument predstavlja okvir suradnje za sve aktivnosti Svjetske banke u Hrvatskoj.

Okvir za suradnju obuhvaća smjernice suradnje dogovorene u suradnji s Vladom Republike Hrvatske za provedbu projekata i aktivnosti temeljem strateških ekonomskih dokumenata, a ostvaruje se putem zajedničkog okvirnog programa Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD), Međunarodne financijske korporacije (IFC) i Multilateralne agencije za osiguranje investicija (MIGA) – svih institucija koje su organizacijski sastavni dijelovi Grupacije Svjetske banke.

⁵⁷ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://policies.worldbank.org/en/policies/all/ppfdetail/3630>, pristupljeno 28.07.2022.

Kao podlogu za pripremu nove strategije suradnje s Republikom Hrvatskom, odnosno Okvira za suradnju, Grupacija je u svibnju 2018. godine izradila Sistemska dijagnostiku Republike Hrvatske (eng. *Systematic Country Diagnostics for Croatia - SCD*). Sistemska dijagnostika zemlje predstavlja sistemska procjenu prepreka koje zemlja treba savladati kao i mogućnosti koje ima kako bi ubrzala proces ostvarenja ciljeva i postizanja održivog razvoja. SCD je izrađen temeljem informacija koje je Grupacija dobila od tijela Vlade Republike Hrvatske, privatnog sektora, civilnog društva, međunarodnih partnera i drugih zainteresiranih strana za vrijeme konzultacija provedenih u 2017. godini. SCD daje informaciju o strateškom dijalogu između Grupacije i države članice o prioritetnim područjima za angažman Grupacije. U Sistenskoj dijagnostici za Republiku Hrvatsku navode se sljedeći prioriteti i ciljevi:⁵⁸

- Cilj A: Omogućiti rast dinamičnog poduzetničkog sektora (prioriteti: poticati konkurentnije okruženje; povećati učinkovitost pravosuđa; osloboditi inovativne sposobnosti tvrtki),
- Cilj B: Povećati sudjelovanje i doprinos pojedinaca u gospodarskom i društvenom razvoju (prioriteti: poboljšati vještine radne snage; poticati sudjelovanje na tržištu rada; poticati cjeloživotno učenje, zdravo starenje i promicati duži radni vijek) i
- Cilj C: Povećati održivost i učinkovitost javnog sektora (prioriteti: ulagati napore u smanjivanje fiskalnih rizika; poboljšati kvalitetu i učinkovitost javne uprave, osigurati očuvanje prirodnog kapitala).

Tablica 4.: Sistemska dijagnostika za Republiku Hrvatsku - prioriteti i ciljevi

Cilj A: Omogućiti rast dinamičnog poduzetničkog sektora	Cilj B: Pojačati sudjelovanje i doprinos pojedinaca gospodarskom i društvenom razvoju	Cilj C: Povećati održivost i učinkovitost javnog sektora
Poticati konkurentnije okruženje	Unaprijediti vještine radne snage	Ulagati napore u smanjivanje fiskalnih rizika
Povećati učinkovitost pravosuđa	Poticati sudjelovanje na tržištu rada	Unaprijediti kvalitetu i učinkovitost javne uprave
Osloboditi inovacijske potencijale tvrtki	Osigurati produktivno starenje kroz cjeloživotno učenje, zdravo starenje i promicanje duljeg radnog vijeka	Osigurati očuvanje prirodnog kapitala

Izvor: prikaz autora prema dokumentu *Systematic Country Diagnostics for Croatia*, dostupnim na URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29876/Croatia-SCD-clean-05142018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, pristupljeno 29.07.2022.

⁵⁸ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29876>, pristupljeno 29.07.2022.

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 29. travnja 2019. godine usvojila **Okvir za suradnju Međunarodne banke za obnovu i razvoj i Međunarodne financijske korporacije i Multilateralne agencije za osiguranje investicija s Republikom Hrvatskom za razdoblje fiskalnih godina 2019. - 2024.** (eng. *International Bank for Reconstruction and Development and International Finance Corporation and Multilateral Investment Guarantee Agency Country Partnership Framework for Croatia for the Period FY19-FY24*). Isti je usvojen na Odboru izvršnih direktora Grupacije 2. svibnja 2019. godine.

Okvir za suradnju s Grupacijom obuhvaća šestogodišnje razdoblje (2019.-2024.), a pripremljen je na osnovi analize dosadašnje suradnje Grupacije s Republikom Hrvatskom i postignutih rezultata, uz aktivno sudjelovanje Ministarstva financija i potpore Ureda Svjetske banke u Zagrebu. Također, uključivalo je i javno savjetovanje koje je održano tijekom 2018. godine, a uključivalo je brojne sastanke s privatnim sektorom, nacionalnim i lokalnim vlastima, zastupnicima Hrvatskog sabora, poduzećima u državnom vlasništvu, akademskom zajednicom, civilnim društvom i drugima. Izrada ovog dokumenta koordinirana je i s međunarodnom zajednicom (veleposlanstva, međunarodne financijske institucije - Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijska banka, itd. - Europska komisija, agencije Ujedinjenih naroda-a, Međunarodni monetarni fond, itd.).

Okvir za suradnju sadrži visoko selektivan program koji je usmjeren na potrebe zemlje s višim dohotkom, a tako Grupacija i klasificira Republiku Hrvatsku. Sveobuhvatni cilj Okvira za suradnju je podrška institucionalnim poboljšanjima potrebnim za održiv put prema graduaciji Republike Hrvatske u IBRD-u, odnosno prestanku pozajmljivanja od IBRD-a. To uključuje usku suradnju s drugim partnerima, osobito Europskom komisijom, u područjima u kojima Grupacija ima značajnu komparativnu prednost. Ovaj Okvir za suradnju se na tri načina razlikuje od prethodnih strategija djelovanja, a oni se očituju u sljedećem:⁵⁹

- 1) sadrži snažno rastući program savjetodavnih usluga uz naknadu (eng. *Reimbursable Advisory Services - RAS*) s ciljem pružanja podrške širokoj, višesektorskoj suradnji,
- 2) angažman Grupacije usredotočen je na podršku državnim institucijama u raznim sektorima kako bi se što bolje osmislilo i iskoristilo bespovratno financiranje sredstvima iz Europske unije koja su na raspolaganju, s ciljem ubrzanja tempa konvergencije te pružanja podrške planu uvođenja eura,

⁵⁹ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31677>, pristupljeno 29.07.2022.

- 3) bilo koji novi zajamovi IBRD-a i IFC-a bit će izrazito selektivni te podložni strogim kriterijima odabira. To prije svega uključuje da sva nova financiranja budu usmjerena prema izgradnji nužnih institucionalnih kapaciteta.

Također, za financiranje od strane Grupacije trebat će ispuniti bar još jedan od sljedećih kriterija:

- pružanje inovativnih rješenja koja će koristiti marginaliziranim, siromašnim i ranjivim osobama,
- kataliziranje ulaganja privatnog sektora ili iskorištavanje dodatnih resursa, uključujući pristup i učinkovito korištenje bespovratnih sredstava Europske unije, i / ili
- doprinos regionalnim i globalnim javnim dobrima.

Okvirom za suradnju predložena su i tri glavna fokusna područja suradnje usmjerena na ostvarivanje sedam ciljeva:⁶⁰

1) Fokusno područje 1: Jačanje uspješnosti javnog sektora i institucija

- Cilj 1.: Poboljšanje učinkovitosti javne uprave u provedbi strategije i isporuci usluga
- Cilj 2.: Podržati politike kojima se smanjuje fiskalna ranjivost, uz naglasak na poduzeća u državnom vlasništvu
- Cilj 3.: Stvoriti prilike za stanovništvo, posebice u manje razvijenim regijama

2) Fokusno područje 2: Očuvanje i iskorištavanje prirodnog kapitala radi postizanja niskouglednog rasta

- Cilj 4.: Smanjenje energetske intenziteta gospodarstva i energetska tranzicija
- Cilj 5.: Poboljšanje gospodarenja vodom, otpadnim vodama i krutim otpadom

3) Fokusno područje 3: Jačanje tržišnih institucija radi poticanja dinamičnog poduzetničkog sektora

- Cilj 6.: Unaprjeđenje poslovne klime i povećanje uloge privatnog sektora u gospodarstvu
- Cilj 7.: Promicanje poduzetništva, natjecanja i inovacija

⁶⁰ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31677>, pristupljeno 29.07.2022.

6. FINANCIJSKA SURADNJA REPUBLIKE HRVATSKE S GRUPACIJOM SVJETSKE BANKE

6.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)

Danas IBRD djeluje kao zajmodavac, jamac i organizator velikih razvojnih projekta te zajmove odobrava iz kapitala prikupljenoga uplatama članica i iz zajmova koje sam uzima na tržištima kapitala. S obzirom na to da ima visok kreditni ugled, može jeftino pribavljati sredstva te stoga i odobravati vrlo povoljne zajmove. IBRD financira vladine programe za potporu postizanju razvojnih ciljeva zemlje, podupire političke i institucionalne reforme nacionalnih vlada osiguravajući proračunsko financiranje i globalnu ekspertizu. Također, financira javne projekte za izgradnju fizičke i socijalne infrastrukture te razvoj institucionalnih kapaciteta.

Značajna financijska sredstva RH koristi u vidu investicijskih i strukturnih zajmova pod najpovoljnijim financijskim uvjetima (niska kamatna stopa i dugi rok otplate zajmova, te početak na otplatu od pet godina itd.) koje IBRD postiže na međunarodnom financijskom tržištu. Također, Republika Hrvatska koristi brojne darovnice, tehničku pomoć i savjetodavne usluge putem kojih se podupire ekonomski napredak i provedba strukturnih reformi na raznim područjima, od infrastrukture, poljoprivrede, zdravstva do bankarskog, mirovinskog i pravosudnog sustava.

6.1.1. Projektni ciklus

Razdoblje koje prođe od identifikacije potrebe za zajmom pa do konačnog odobrenja i dodjele sredstava vrlo često se proteže do nekoliko godina. Timovi stručnjaka različitih profesionalnih profila oformljeni unutar IBRD-a vrše procjenu opravdanosti i svrsishodnosti projekta za čije se financiranje zajam dodjeljuje. Cijeli taj proces vrlo rijetko traje kraće od šest mjeseci. Projektni ciklus IBRD-a je određeni okvir koji se koristi za osmišljavanje, pripremu, provedbu i nadzor projekata. U praksi, tijekom cijelog projektnog ciklusa, IBRD i zajmoprimac blisko surađuju iako imaju različite uloge i odgovornosti. Međutim, određeni idejni projekti nikad ne prođu niti prvu fazu projektnog ciklusa, dok se drugi, tijekom određenih faza, mogu mijenjati te na kraju izgledati drugačije od prvotne zamisli.

Projektni ciklus sastoji se od sljedećih aktivnosti:⁶¹

1) Identifikacija (eng. *Identification*)

- identifikacija i predlaganje projekata za financiranje uglavnom je u nadležnosti zajmoprimca, odnosno vlada zemalja korisnica zajmova. Nakon što se identificira projekt, zajmoprimac i IBRD usuglase se oko početnog koncepta projekta i njegovih korisnika, a projektni tim IBRD-a izdaje dokument (eng. *Project Concept Note*) u kojem ocrta osnovne elemente, identificira predložene ciljeve, rizike za postizanje tih ciljeva, alternativne scenarije i okvirni raspored za proces pripreme projekta.

2) Priprema (eng. *Preparation*)

- zajmoprimac je odgovoran za fazu pripreme projekta, a koja, između ostalog, uključuje provođenje tehničkih, ekonomskih, društvenih i ekoloških procjena te pripremu studija izvedivosti, inženjerskih i tehničkih nacrti. U ovoj fazi također se konzultiraju i korisnici i dionici kako bi se osiguralo da projekt uzima u obzir njihove potrebe. Osim što osigurava financiranje, IBRD općenito ima i savjetodavnu ulogu te nudi analize i savjete tijekom ove faze te podupire zajmoprimca u razvoju nacrti projekta, utvrđivanju provedbenih aranžmana i provođenju raznih pregleda i studija.

3) Procjena (eng. *Appraisal*)

- procjena daje zajmoprimcu priliku da detaljno pregleda dizajn projekta i riješi sva otvorena pitanja. Zajmoprimac i IBRD pregledavaju posao obavljen tijekom prijašnje dvije faze, odnosno faza identifikacije i pripreme te potvrđuju očekivane rezultate projekta, identificirane korisnike i alate za evaluaciju praćenja napretka projekta. IBRD potvrđuje da su svi aspekti projekta u skladu sa svim operativnim zahtjevima, procjenjuje spremnost projekta za provedbu te da zajmoprimac ima uspostavljene institucionalne aranžmane za učinkovitu provedbu projekta. U ovoj fazi sve strane suglasne su oko vremenskog rasporeda projekta i javnog objavljivanja ključnih dokumenata te identificiraju sve nedovršene poslove potrebne za konačno odobrenje od strane IBRD-a.

⁶¹ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/brief/projectcycle>, pristupljeno 30.07.2022.

4) Pregovori i odobrenje (eng. *Negotiations and Board Approval*)

- cilj pregovora je cjelokupan pregled svih pitanja koja su se pojavila prilikom priprema te davanje izravnog odgovora o mjerama i akcijama koje su potrebne za uspješan projekt. Po završetku pregovora dokumenti zajma, izvješće i ocjena stručnjaka IBRD-a podnose na odobrenje Odboru izvršnih direktora zemalja članica. Potom slijedi službeno potpisivanje ugovornih dokumenata te ratifikacija dokumenata zajma od strane tijela zajmoprimca.

5) Provedba (eng. *Implementation*)

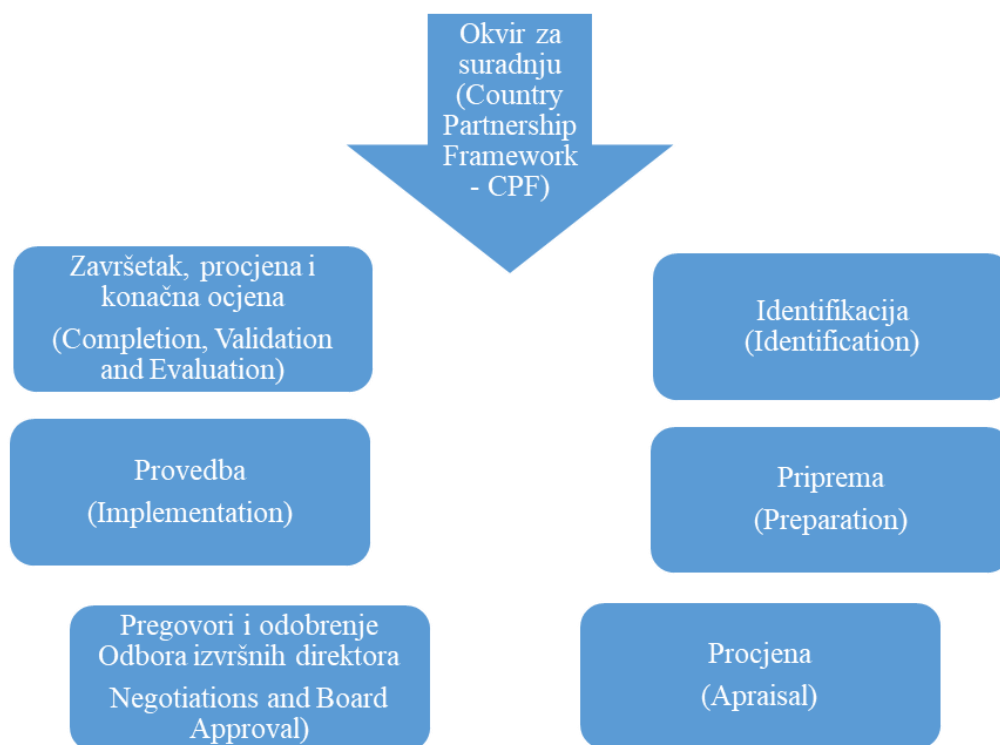
- provedba projekta odgovornost je zajmoprimca, dok je uloga IBRD-a u pružanju učinkovite podrške provedbi kako bi se poboljšali rezultati, pomoglo u upravljanju rizicima i povećao institucionalni razvoj. Zajmoprimac, uz tehničku pomoć i podršku IBRD-a, priprema specifikacije za projekt i provodi svu nabavu roba, radova i potrebnih usluga, kao i bilo kakvo ublažavanje ekološkog i društvenog utjecaja navedenog u dogovorenim planovima. Stručnjaci za financijsko upravljanje i nabavu u projektnom timu IBRD-a osiguravaju postojanje odgovarajućih fiducijarnih kontrola korištenja projektnih sredstava. Određene promjenjive okolnosti, kašnjenja projekta i neočekivani događaji ponekad mogu zahtijevati prilagodbe dizajna projekta, kao što su provedbeni aranžmani ili čak i ciljevi, što posljedično rezultira restrukturiranjem samog projekta. Zajmoprimac i IBRD, najmanje dva puta godišnje, pripremaju i pregled napretka projekta te na temelju tog pregleda, tim IBRD-a priprema izvješće o statusu provedbe i rezultatima (eng. *Implementation Status and Results Report*).

6) Završetak, procjena i konačna ocjena (eng. *Completion, Validation and Evaluation*)

- nakon dovršetka i zatvaranja projekta, IBRD, uz sudjelovanje zajmoprimca i drugih dionika, sastavlja izvješće o završetku provedbe i rezultatima (eng. *Implementation Completion and Results Report*) u kojem se ocjenjuju ishodi projekta, izazove i naučene lekcije, s ciljem određivanja dodatnih mjera za održavanje koristi proizašlih iz projekta. Konačnu ocjenu realizacije projekta daje posebni, samostalni odjel stručnjaka (eng. *The Independent Evaluation Group* – IEG) koji svoja izvješća podnosi izravno Odboru izvršnih direktora te

njima izravno odgovara. Konačna ocjena sadrži analizu troškova, vrijeme izvršenja, očekivanu i ostvarenu učinkovitost te daje i određene prijedloge vezane uz poboljšanje istog.

Slika 3.: IBRD projektni ciklus

Izvor: prikaz autora prema URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/brief/projectcycle>, pristupljeno 30.07.2022.

6.1.2. Financijski instrumenti

Vežano uz vrste financiranja, IBRD nudi sljedeće oblike financiranja:⁶²

- financiranje investicijskih projekata (eng. *Investment Project Financing* – IPF) osigurava financiranje vladama za aktivnosti koje stvaraju fizičku odnosno društvenu infrastrukturu potrebnu za smanjenje siromaštva i stvaranje održivog razvoja. Koristi se u svim sektorima, ali ponajviše u sektorima infrastrukture, ljudskog razvoja, poljoprivrede i javne uprave. Usmjeren je na srednji do dugoročni period (5 do 10 godina) i podržava širok raspon aktivnosti uključujući kapitalno intenzivna ulaganja, razvoj poljoprivrede, pružanje usluga, izgradnju institucija i sl. Za razliku od

⁶² Grupacija Svjetske banke. URL: <https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments>, pristupljeno 30.07.2022.

komercijalnog kreditiranja, ovaj instrument uz davanje zajmoprimcima potrebna financijska sredstva, služi i kao sredstvo za održivi, globalni prijenos znanja i tehničku pomoć.

- instrument za financiranje razvojnih politika (eng. *Development Policy Financing* - DPF) pruža proračunsku potporu vladama za programe politika i institucionalnih radnji koje pomažu u postizanju održivog zajedničkog rasta i smanjenja siromaštva. Instrumentom se osigurava financiranje s brзом isplatom kako bi se zajmoprimcu pomoglo u rješavanju stvarnih ili očekivanih zahtjeva za razvojnim financiranjem. Sredstva se zajmoprimcima stavljaju na raspolaganje na temelju:
 - održavanja odgovarajućeg okvira makroekonomske politike, kako je odredio IBRD uz pomoć podataka iz procjena MMF-a
 - zadovoljavajuće provedbe sveukupnog reformskog programa
 - dovršetka niza ključnih politika i institucionalnih radnji dogovorenih između IBRD-a i klijenta.
- program temeljen na rezultatima (eng. *Program-for Results* - PforR) veže isplatu sredstava IBRD-a izravno s ostvarenjem prethodno definiranih rezultata, pomažući zemljama da poboljšaju dizajn i provedbu vlastitih razvojnih programa i postignu trajne rezultate jačanjem institucija, poboljšanjem sustava i izgradnjom kapaciteta. Od uvođenja ovog instrumenta u 2012. godini, isti bilježi stalni porast upotrebe. Od 30. rujna 2021. godine postoji 121 aktivnih PforR instrumenata ukupne vrijednosti 38,15 milijardi USD financiranih od strane IBRD-a. U mnogim slučajevima, instrument PforR-a poslužio je kao platforma za mobilizaciju podrške razvojnih partnera oko vladinih programa i jačanja tih programskih sustava.

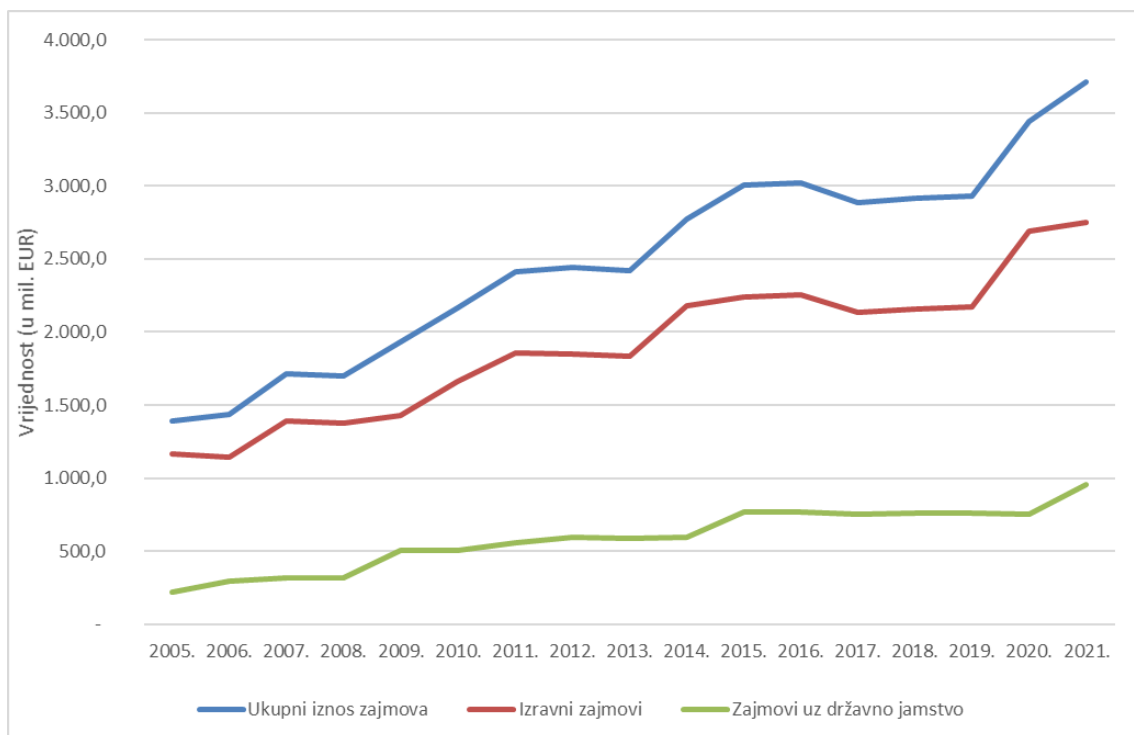
6.1.3. Zajmovi IBRD-a

Za provedbu projekata i korištenje aktivnih zajmova zadužena su resorna ministarstva, odnosno druga javna tijela. Ministarstvo financija koordinira planiranje, predlaganje i ugovaranje novih zajmova i darovnica te nadzire provedbu projekata financiranih iz tih izvora. Također, financijski prati i evidentira njihovo korištenje, izvršava otplatu obveza nastalih temeljem zajmova koje je s IBRD-om ugovorila izravno RH te predstavlja jamca za zajmove IBRD-a pod državnim jamstvom (koje otplaćuju izravno zajmoprimci istih).

U razdoblju od 1993. godine do 31.12.2021. godine IBRD je Republici Hrvatskoj odobrio 67 zajmova u vrijednosti oko 3,71 milijarde EUR, od kojih je 46 javnih zajmova u vrijednosti

oko 2,75 milijarde EUR i 21 zajam uz državno jamstvo u vrijednosti oko 959 milijuna EUR. Odobreni zajmovi korišteni su za financiranje projekata iz raznih sektora kao što su: sektor lučke infrastrukture, željezničke infrastrukture, zdravstvenog sustava, sustava socijale, zaštite prirode, tehnologijskog razvoja, zemljišne administracije, podrške financiranju izvoza, razvoja poduzetničkog kapitala, cestovnog sektora itd.

Grafikon 1.: Pregled kretanja vrijednosti zajmova u razdoblju 2005. – 2021. godine

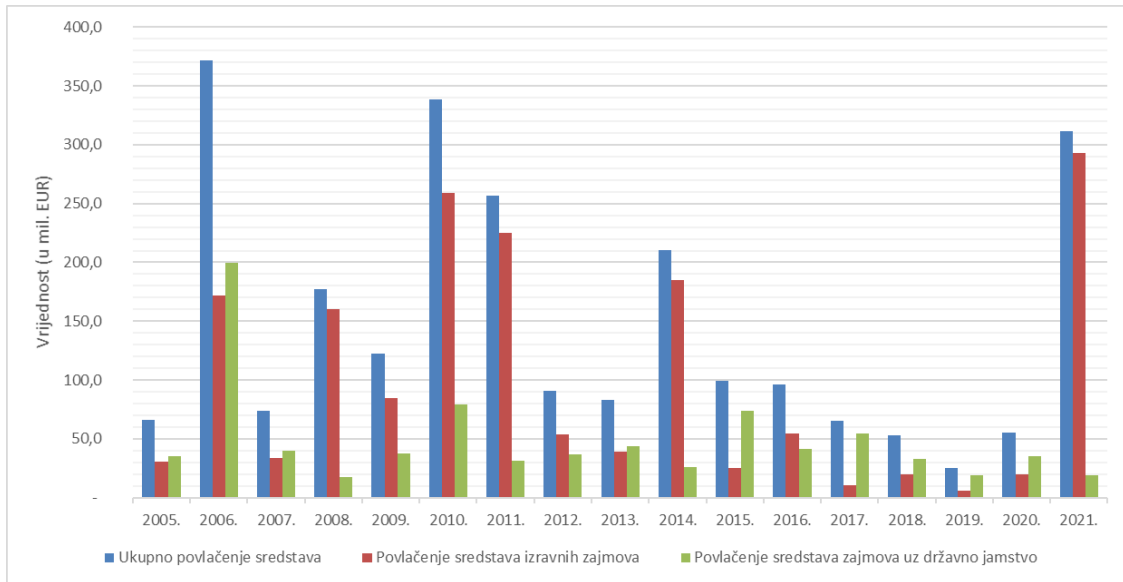
Izvor: Ministarstvo financija

Iz IBRD zajmova je u korist projekata do 31.12.2021. godine povučeno sveukupno 3,19 milijardi EUR, dok je stanje nepovučениh sredstava iznosilo 524 milijuna EUR.

Samo u 2021. godini, za financiranje javnih projekata u Republici Hrvatskoj, od IBRD zajmova povučeno je 311,6 milijuna EUR, od čega je povlačenje sredstava izravnih zajmova Republici Hrvatskoj iznosilo 292,7 milijuna EUR, a povlačenje sredstva zajmova uz državno jamstvo 18,9 milijuna EUR. Značajan iznos povučениh sredstava izravnih zajmova Republici Hrvatskoj odnosi se u najvećoj mjeri na povlačenje sredstava po jednom zajmu. Naime, u 2020. godini ugovoren je Zajam za razvojnu politiku za odgovor na krizu i podršku oporavku (eng. Crisis Response and Recovery Development Policy Loan) u iznosu od 275,9 milijuna EUR čija su ukupna ugovorena sredstva povučena u jednom iznosu u siječnju 2021. godine. Navedeni zajam ugovor je kao podrška mjerama Vlade Republike Hrvatske za ublažavanje

neposrednog socijalnog i ekonomskog utjecaja krize izazvane COVID-19 pandemijom, kao i za postavljanje temelja za promicanje uključivog i održivog oporavka.

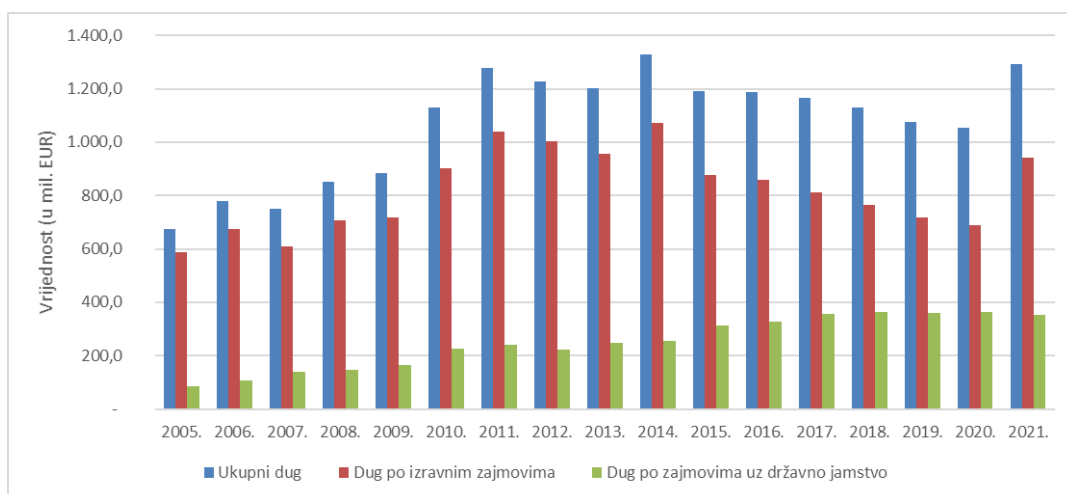
Grafikon 2.: Pregled povlačenja sredstava IBRD zajmova u razdoblju 2005. – 2021. godine

Izvor: Ministarstvo financija

Ukupni dug po osnovi IBRD zajmova na 31. prosinca 2021. godine iznosio je 1,29 milijardi EUR. Od navedenog iznosa, 942 milijuna EUR duga (72,85%) proizlazi iz izravnih zajmova Republike Hrvatske (koji se otplaćuju na teret Ministarstva financija), dok se na zajmove uz državno jamstvo (koje otplaćuju korisnici istih) odnose 351 milijuna EUR duga (27,15%).

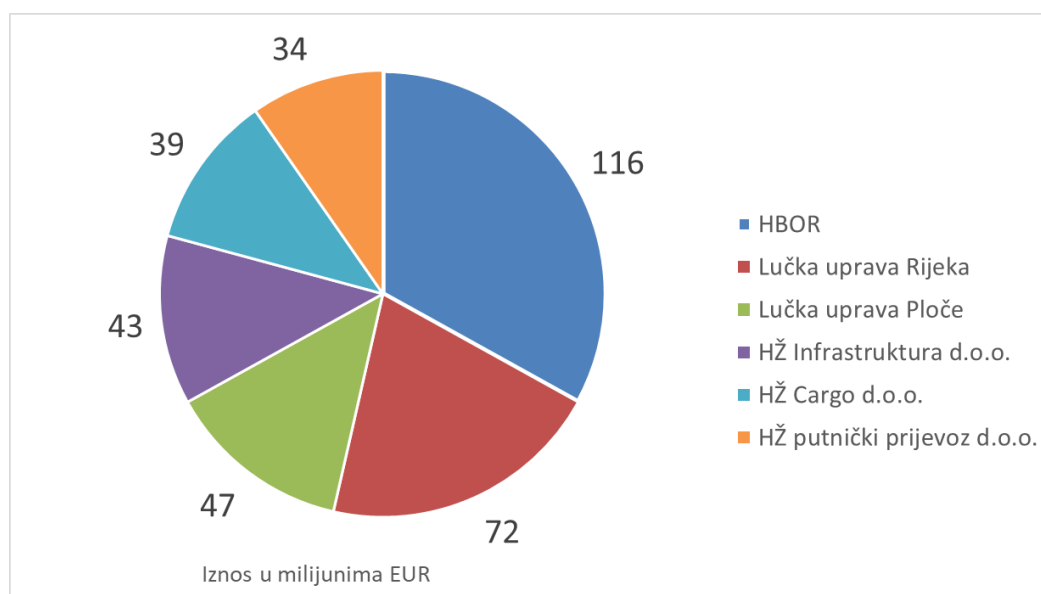
Grafikon 3.: Pregled kretanja i stanja duga po IBRD zajmovima u razdoblju 2005. – 2021. godine

Izvor: Ministarstvo financija

Najveći udio duga prema IBRD-u po osnovi zajmova uz državno jamstvo odnosi se dug Hrvatske banke za obnovu i razvitak (dalje u tekstu: „HBOR“), koji je na 31. prosinca 2021. iznosio 116 milijuna EUR (33,05% ukupnog duga po osnovi zajmova uz državno jamstvo). Otplata preostalih 235 milijuna EUR duga po zajmovima uz državno jamstvo u nadležnosti je zajmoprimaca kao što su: Lučka uprava Rijeka, Lučka Uprava Ploče, HŽ Infrastruktura d.o.o. itd.

Grafikon 4.: Prikaz duga prema međunarodnim financijskim institucijama po osnovi zajmova uz državno jamstvo, stanje na 31.12.2021. godine

Izvor: Ministarstvo financija

Na dane zajmove IBRD obračunava kamatu i određene naknade.

Kamata je naknada koju primatelj kredita plaća davatelju zajma iz razloga davanja glavnice u sadašnjem, a vraćanja u nekom budućem vremenu. Za davatelja zajma kamata predstavlja prihod koji isti ostvaruje davanjem kredita ili investiranjem u razne oblike dužničkih vrijednosnih papira. S druge strane, za primatelja zajma kamata predstavlja trošak korištenja zajma. Uobičajeno iskazivanje kamate je u postotku od odobrene glavnice, a taj se postotak naziva kamatnom stopom ili kamatnjakom.⁶³

IBRD obračunava kamatu koja se temelji na referentnoj stopi (obično EURIBOR) uvećanoj za varijabilnu maržu. Do 1. travnja 2021. godine IBRD je nudio zajmove i s fiksnom maržom, međutim Odbor izvršnih direktora je ukinuo tu opciju. Varijabilnu maržu IBRD određuje

⁶³ Nikolić, N., Pečarić, M.: Uvod u financije. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., str. 93

kvartalno (kao stanje od 01.01., 01.04., 01.07. i 01.10.) te je objavljuje na svojim web stranicama posebno za svaku državu.⁶⁴

Tijekom 2021. godine obračunate kamate plaćene su polugodišnje po varijabilnim i fiksnim stopama na sredstva zajmova koja su povučena do kraja 2021. godine (Tablica 5).

Tablica 5.: Pregled raspona kamatnih stopa IBRD-a primijenjenih za obračun kamata u 2021. godini

Valuta zajma	Varijabilna kamatna stopa		Fiksna kamatna stopa
	Zajmovi uz varijabilnu maržu	Zajmovi uz fiksnu maržu	
zajmovi u EUR	od 0,00% do 0,47%	od 0,00% do 0,55%	od 1,72% do 2,41%
zajmovi u USD	-	-	3,80%

Izvor: Ministarstvo financija

IBRD na ugovorene zajmove također obračunava i sljedeće naknade:

- početna naknada (eng. *Front-end Fee*) – iznosi jednu četvrtinu jednog postotka iznosa ugovorenog zajma, odnosno 0,25 %. Naknada se plaća jednokratno u roku od šezdeset dana od efektivnosti zajma.
- naknada za odobrena, a neiskorištena sredstva (eng. *Commitment Charge*) - iznosi jednu četvrtinu jednog postotka godišnje na iznos nepovučениh sredstava zajma, odnosno 0,25 %. Obračunava se počevši od datuma koji pada kao šezdeseti dan nakon datuma potpisivanja ugovora o zajmu pa sve dok postoje nepovučena sredstva zajma. Naknada se plaća polugodišnje, a osnovna formula za izračun je sljedeća:
 - nepovučeni iznos \times 0,25 % \times (br. dana u obračunskom podrazdoblju \div br. dana u godini).

6.1.4. Darovnice IBRD-a

Republika Hrvatska je s IBRD-om do 31.12.2021. godine potpisala ugovore za 53 darovnice u vrijednosti preko 63,3 milijuna EUR. Sredstva tih darovnica koriste se putem IBRD-a kao provedbene agencije, a odobrena su iz međunarodnih fondova tehničke pomoći.⁶⁵

- *Globalnog fonda za zaštitu okoliša* (eng. *Global and Environmental Facility – GEF*),

⁶⁴ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://treasury.worldbank.org/en/about/unit/treasury/ibrd-financial-products/lending-rates-and-fees>, pristupljeno 02.08.2022.

⁶⁵ Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/međunarodne-financijske-institucije/svjetska-banka/ibrd/413>, pristupljeno 02.08.2022.

- *Fonda za institucionalni razvoj (eng. Institutional Development Fund – IDF),*
- *Fonda za razvoj politike i ljudskih resursa (eng. Policy and Human Resources Development Fund – PHRD),*
- *Zaklade za osnaživanje računovodstvenog i fiducijarnog okoliša (eng. Strengthening Accounting and the Fiduciary Environment – SAFE),*
- *Programa pomoći Europske zajednice u obnovi, razvoju i stabilizaciji (eng. European Union's Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation – EU CARDS) te*
- *sredstva donacija vlada Japana, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Nizozemske, Švedske i Norveške.*

Posljednja ugovorena darovnica bila je darovnica Globalnog fonda za zaštitu okoliša (GEF) u iznosu od 4,3 milijuna EUR za *Projekt kontrole onečišćenja okoliša Jadranskog mora I*. Darovnica je potpisana u rujnu 2014. godine te je zatvorena u lipnju 2019. godine.

6.1.5. Savjetodavne usluge uz naknadu (eng. *Reimbursable Advisory Services – RAS*)

RAS su programi koji se nude klijentima u zemljama srednjeg i visokog dohotka te za razliku od kreditnih proizvoda, RAS je instrument razvijen za pružanje savjetodavnih usluga kvalificiranim klijentima kojima su potrebne usluge koje se ne mogu u potpunosti financirati iz programa za državu. U okviru RAS programa, IBRD radi sa zemljama na njihov zahtjev, pružajući savjetodavne usluge, analitičke usluge i podršku u provedbi. IBRD-u se zatim nadoknađuju troškovi pružanja tih savjetodavnih usluga. Za sve klijente, troškovi RAS programa određuju se korištenjem jedinstvenih cjenovnih normi na temelju procijenjenih troškova isporuke određenog RAS programa. Savjetodavne usluge s povratom troškova fleksibilne su i lako se prilagođavaju potrebama zemlje. U slučaju Republike Hrvatske, kao i većine zemalja Europske unije, Europski strukturni i investicijski fondovi (eng. European structural and investment funds - ESIF) redovito se koriste za financiranje RAS-eva. U Republici Hrvatskoj je RAS program usmjeren na rješavanje institucionalnih slabosti koje ograničavaju učinkovitost javnog sektora, podupiranje napora u izgradnji kapaciteta i poboljšanje korištenja resursa Europske unije. Na zahtjev Vlade Republike Hrvatske pokrenut je prvi RAS u Republici Hrvatskoj 2015. godine i od tada IBRD podržava Vladu Republike Hrvatske u provedbi osam RAS programa, od kojih je više od polovice pokrenuto od 2018. godine. Trenutačni program RAS-a usmjeren je na prioritetna područja kao što su poboljšano

strateško planiranje i proračun, regionalni razvoj, poljoprivreda, javna ulaganja u znanost, tehnologiju i inovacije te kružno gospodarstvo i gospodarenje otpadom. Također se ističe sve veći angažman za potporu hrvatskim regijama koje zaostaju u razvoju, poput Slavonije u istočnoj Hrvatskoj. U tijeku je provedba 5 RAS projekata (usluge ukupne vrijednosti 17,53 milijuna EUR).⁶⁶

- RAS za Analizu rashoda u području znanosti, tehnologije i inovacija (1,88 milijuna EUR): njegova svrha je provođenje procjene kvalitete i dosljednosti politike javnih rashoda namijenjenih za znanost, tehnologiju i inovacije.
- RAS za Projekt Slavonija, Baranja, Srijem (6,2 milijuna EUR): podrška Vladi Republike Hrvatske u povećanju učinkovitosti apsorpcije europskih sredstava za istočnu Hrvatsku pogođenu trendom iseljavanja.
- RAS za unaprjeđenje sustava gospodarenja krutim otpadom (iznos 1,75 milijuna EUR): predstavlja korak dalje u transformaciji na kružno gospodarstvo te će doprinijeti stvaranju novoga i modernijega okvira nacionalnoga plana gospodarenja otpadom.
- RAS za strateško partnerstvo za istraživačke inovacije i rast (iznos 3,9 milijuna EUR): potpora pripremi i provedbi nove strategije pametne specijalizacije nakon 2021. godine.
- RAS za reformu mehanizma određivanja plaća u javnom sektoru (iznos 3,8 milijuna EUR): podrška pripremi sustava plaća javnog sektora, kako bi isti bio pravedniji i financijski održiviji.

6.2. Međunarodna financijska korporacija (IFC)

Temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (Narodne Novine, broj 89/92), Ministarstvo Financija Republike Hrvatske određeno je kao tijelo nadležno za suradnju s IFC-om te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Sporazumu o IFC-u.

Od početka članstva (1993. godine) do danas, ukupne investicije IFC-a u Republici Hrvatskoj iznose približno 1,2 milijarde USD (uključujući 323 milijuna USD mobiliziranih na tržištu). Trenutni portfelj IFC-a u Republici Hrvatskoj iznosi 107,5 milijuna USD za 3 projekta u

⁶⁶ Grupacija Svjetske banke. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/croatia/brief/reimbursable-advisory-services-in-croatia>, pristupljeno 03.08.2022.

financijskom i infrastrukturnom sektoru. Tijekom razdoblja prethodne Strategije partnerstva, IFC je uložio 198 milijuna USD u 4 projekta.

U sklopu Okvira suradnje Grupacije Svjetske banke s Republikom Hrvatskom za razdoblje 2019. - 2024. godine, IFC se usmjerava na pružanje podrške za regionalno konkurentna i inovativna domaća poduzeća, posebno u slabije razvijenim regijama, u sektorima proizvodnje, agribiznisa i usluga, uključujući održivi turizam. IFC planira investicije u inovativne instrumente na tržištu kapitala kao što su zelene obveznice i pokrivene obveznice te ulaganja u equity kroz fondove privatnog kapitala usmjerene na podršku za radikalne tehnologije i inovacije. Otvorena je i mogućnost angažmana IFC-a u sektoru obnovljivih izvora energije kroz investicijske i eventualno savjetodavne projekte.

Zadnje ugovoreni projekt bio je u lipnju 2021. godine u kojem IFC ulaže 75 milijuna EUR u obveznice koje je izdao Erste&Steiermärkische Bank d.d. (Erste banka), radi povećanja bančina portfelja stambenih kredita koji uključuje i zelene stambene kredite. Zahvaljujući ovoj potpori IFC-a, Erste banka će moći financirati korisnike hipotekarnih kredita u Republici Hrvatskoj, pri čemu je 40 % sredstava namijenjeno za zelene stambene kredite.⁶⁷

⁶⁷ IFC. URL: <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=26492>, pristupljeno 05.08.2022.

7. ZAKLJUČAK

Sam pojam financijske institucije vrlo je širok, a obuhvaća sva poduzeća koja na financijskim tržištima egzistiraju sudjelovanjem u financijskim transakcijama, u većini slučajeva kao financijski posrednici iako postoje i određene institucije koje nemaju posredničku ulogu. Financijske institucije, u pravilu, djeluju kao financijski posrednici sa zadatkom prikupljanja novčanih sredstava i zatim plasiranja istih na financijsko tržište. Iako postoji više pristupa podjeli financijskih institucija one se mogu podijeliti na središnje (centralne), depozitne i nedepozitne financijske institucije.

Nakon Drugog svjetskog rata došlo je do osnivanja velikog broja međunarodnih financijskih institucija. Dvije najvažnije bile su Međunarodni monetarni fond (MMF) i Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD). IBRD se danas nalazi u Grupaciji Svjetske banke, koja uz IBRD, sadrži još četiri samostalne, ali istovremeno i međusobno povezane institucije. Grupacija je počela djelovati 1947. godine te je za početni cilj imala pomoć članicama pri obnovi i prestrukturiranju na mirnodopsku proizvodnju te pomoć u dugoročnim razvojnim projektima, međutim, vrlo ubrzo prenosi težište svoga djelovanja s obnove na financiranje razvitka. Članstvo u Grupaciji je uvjetovano članstvom u MMF-u, a Grupacija djeluje kao zajmodavac, jamac i organizator velikih razvojnih projekata po komercijalnim načelima te tako odobrava zajmove iz kapitala prikupljenog od uplata članica, ali i iz zajmova koje ona sama uzima na svjetskim tržištima kapitala.

Republika Hrvatska je članica nekolicine međunarodnih financijskih institucija pa tako i Grupacije Svjetske banke čija je punopravna članica postala 25. veljače 1993. godine. Tada, prije više od 29 godina, Grupacija je bila jedan od prvih partnera koja je pružila financijsku i stručnu podršku mladoj, samostalnoj i nezavisnoj državi Republici Hrvatskoj, za brojne investicije i programe koji su pokrenuli obnovu infrastrukture i razvoj tržišta. Danas se važnost suradnje s Grupacijom očituje značajnim volumenom ulaganja u javnom i privatnom sektoru Republike Hrvatske. S istom kontinuirano surađuje na stvaranju održivih rješenja u brojnim sektorima od iznimne važnosti za gospodarski razvoj Republike Hrvatske kao što je npr. područje prometa: autoceste, ceste, željeznice, morske luke; zatim znanosti i tehnologija; poslovnog okruženja; jačanja poduzetništva; i smanjenja administrativnih barijera. Također, treba istaknuti i da pored mogućnosti korištenja financijskih sredstava Grupacije, važna je i dostupnost i doprinos ekspertize njenih stručnjaka, kao primjera najboljih praksi. U tom

smislu, suradnja se ranije odvijala putem različitih projekata tehničke pomoći, a u posljednje vrijeme sve češće u okviru savjetodavnih usluga uz naplatu iz fondova Europske unije, čime se omogućuje daljnji razvoj inicijativa u segmentu poljoprivrede i globalnih lanaca vrijednosti te regionalnog razvoja.

Grupacija je imala i izuzetno važnu ulogu u brojnim teškim i izazovnim trenucima za Republiku Hrvatsku, a primjer istog je i zajam ugovoren u srpnju 2020. godine u iznosu od 183,9 milijuna EUR za financiranje *Projekta oporavka nakon potresa i jačanja pripravnosti javnog zdravstva*. Navedeni zajam je ugovoren s obzirom na značajnu štetu koja je nastala uslijed potresa u Zagrebu 22. ožujka 2020. godine, kao i nepovoljni utjecaj COVID-19 pandemije (naknadno je odobreno i financiranje iz zajma određenih objekata oštećenih u potresu koji je zahvatio Sisak i Petrinju).

LITERATURA

1. Asian Infrastructure Investment Bank. URL: https://www.aiib.org/en/about-aiib/financial-statements/.content/index/pdf/AIIB_2021-Annual-Financial-Statements_clean-0329.pdf, pristupljeno 24.07.2022
2. Asian Infrastructure Investment Bank. URL: <https://www.aiib.org/en/index.html>, pristupljeno 24.07.2022.
3. Council of Europe Development Bank. URL: https://coebank.org/media/documents/2021_Financial_report.pdf, pristupljeno 23.07.2022.
4. European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/news/publications/financial-report/financial-report-2021.html>, pristupljeno 22.07.2022.
5. European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/who-we-are/history-of-the-ebrd.html> (pristupljeno 22.07.2022.)
6. European Investment Bank. URL: https://www.eib.org/attachments/publications/eib_financial_report_2021_en.pdf, pristupljeno 23.07.2022.
7. Franičević-Grubić, D. et al. (1996). Hrvatska i međunarodne financijske institucije, svjetska pravila usmjeravanja razvoja. Zagreb: Institut za međunarodne odnose-IMO.
8. Gregurek, M., Vidaković, N. (2015). Bankarsko poslovanje. Zagreb: Visoko učilište EFFECTUS – visoka škola za financije i pravo.
9. Grgić, M., Bilas, V. (2008). Međunarodna ekonomija. Zagreb: Lares plus d.o.o.
10. Grupacija Svjetske banke. URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16093/32813_ebook.pdf?sequence=5&isAllowed=y, pristupljeno 25.07.2022.
11. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29876>, pristupljeno 29.07.2022.
12. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://policies.worldbank.org/en/policies/all/ppfdetail/3630>, pristupljeno 28.07.2022.
13. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/brief/projectcycle>, pristupljeno 30.07.2022.
14. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/491561500316509118->

- 0270022017/original/FINALweb2030AgendaUpdate20170713.pdf, pristupljeno 25.07.2022.
15. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://www.worldbank.org/en/about/leadership>, pristupljeno 25.07.2022.
 16. Grupacija Svjetske banke. URL: <https://www.worldbank.org/en/what-we-do/products-and-services/financing-instruments>, pristupljeno 30.07.2022.
 17. HAMAG-BICRO. URL: <https://hamagbicro.hr/o-nama/osnivanje/>, pristupljeno 14.07.2022.
 18. Hrvatska narodna banka. URL: <https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/uloga>, pristupljeno 10.07.2022.
 19. Inter-American Development Bank Invest. URL: <https://idbinvest.org/en/about-us>, pristupljeno 24.07.2022.
 20. Inter-American Development Bank Invest. URL: <https://www.idbinvest.org/en/investors>, pristupljeno 24.07.2022.
 21. Inter-American Development Bank. URL: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Inter-American-Development-Bank-Annual-Report-2021-Financial-Statements.pdf>, pristupljeno 24.07.2022.
 22. International Centre for Settlement of Investment Disputes. URL: <https://icsid.worldbank.org/About/ICSID>, pristupljeno 27.07.2022.
 23. International Development Association. URL: <https://ida.worldbank.org/en/what-is-ida>, pristupljeno 26.07.2022.
 24. International Development Association. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/55ac1406fd9fe61a56e6e5d097ef8251-0040012021/original/IDA-Financial-Statements-June-2021.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.
 25. International Finance Corporation. URL: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/cda2a571-f4cc-4b83-a236-728fcd72e7c0/IFC-AR21-Vol-2-Financials.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nQbuyG5>, pristupljeno 20.07.2022.
 26. International Finance Corporation. URL: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new, pristupljeno 26.07.2022.
 27. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/executive-board/members-quotas>, pristupljeno 24.07.2022.

28. Leko, V., Stojanović, A. (2018). *Financijske institucije i tržišta*. Zagreb: Ekonomski fakultet
29. Lešić, Z., Gregurek, M. (2014). *Financijske institucije i tržišta*. Zaprrešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“
30. Matić, B. (2016). *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb.
31. Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/eib/417>, pristupljeno, 22.07.2022.
32. Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/idb/408>, pristupljeno 23.07.2022.
33. Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/ceb/411>, pristupljeno 23.07.2022.
34. Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/svjetska-banka/407>, pristupljeno 28.07.2022
35. Ministarstvo financija. URL: <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/med-fin-institucije/svj-bank//hrva.%20verz.pdf>, pristupljeno 28.07.2022.
36. Ministarstvo financija: Godišnje izvješće za 2021. godinu o stanju javnih projekata financiranih zajmovima i darovnicama IBRD-a, EIB-a, EBRD-a te CEB-a.
37. Multilateralna investicijska garancijska agencija. URL: <https://www.miga.org/about-us>, pristupljeno 26.07.2022
38. Multilateralna investicijska garancijska agencija. URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/2021-08/MIGA%20Management%20Discussion%20and%20Analysis%20and%20Financial%20Statements%20%28June%2030%202021%29.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.
39. Nikolić, N., Pečarić, M. (2012). *Uvod u financije*. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.
40. Prohaska, Z., Radman Peša, A., Olgić Draženović, B. (2020.). *Razvoj financijskih tržišta i osnove investicijske analize*. Zadar: Sveučilište u Zadru
41. Srb, V., Matić, B.: *Bankarstvo*. (2002). Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku.
42. Svilokos, T., Šuman Tolić, M. (2017). *Osnove financija*. Split: Redak.
43. Svjetska banka. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9e6e5c7c885899cba176dd6e1409cbeb-0040012021/original/IBRD-Financial-Statements-June-2021.pdf>, pristupljeno 20.07.2022.

POPIS SLIKA

Slika 1.: Grupacija Svjetske banke.....	25
Slika 2.: Misija Grupacije Svjetske banke – ciljevi.....	26
Slika 3.: IBRD projektni ciklus.....	44

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Grupiranje financijskih institucija.....	3
Tablica 2.: Glavne razlike između MMF-a i Svjetske banke.....	15
Tablica 3.: Članski kapital Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama...22	
Tablica 4.: Sistemska dijagnostika za Republiku Hrvatsku - prioritete i ciljevi.....	38
Tablica 5.: Pregled raspona kamatnih stopa IBRD-a primijenjenih za obračun kamata u 2021. godini.....	49

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Pregled kretanja vrijednosti zajmova u razdoblju 2005. – 2021. godine.....	46
Grafikon 2: Pregled povlačenja sredstava IBRD zajmova u razdoblju 2005. – 2021. godine.....	47
Grafikon 3.: Pregled kretanja i stanja duga po IBRD zajmovima u razdoblju 2005. – 2021. godine.....	47
Grafikon 4.: Prikaz duga prema međunarodnim financijskim institucijama po osnovi zajmova uz državno jamstvo, stanje na 31.12.2021. godine.....	48